

Nr 128

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 86 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 februari 1957, föreslagit riksdagen att dels godkänna av chefen för ecklesiastikdepartementet föreslagna huvudsakliga grunder för omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen, dels ock godkänna av departementschefen föreslagna förändringar i personalorganisationen m. m. vid universiteten och Stockholms högskola, att successivt genomföras under loppet av fyra budgetår med början budgetåret 1958/59.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru Wallentheim m. fl. (I:423) och den andra inom andra kammaren av herrar Sehlstedt och Andersson i Ronneby (II:532), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att inrätta en professur i kriminologi vid Stockholms högskola fr. o. m. budgetåret 1958/59 samt att förberedelser snarast vidtages för organiserandet av en institution för ifrågavarande forskningsuppgifter;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammare av fru Nilsson m. fl. (I:426) och den andra inom andra kammaren av herr Munktell m. fl. (II:539), i vilka hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära, att förslag om inrättande från och med budgetåret 1958/59 av en professur i kriminologi jämte tillhörande institution vid Stockholms högskola, allt i enlighet med den av utredningsmännen utarbetade, till Kungl. Maj:t överlämnade promemorian, framlägges inför nästa års riksdag i samband med yrkande av anslag till högskolan för nämnda budgetår;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Eriksson m. fl. (I:427) och den andra inom andra kammaren av herr Munktell m. fl. (II:538), i vilka hemställts, att de av Kungl. Maj:t föreslagna lärarbefattningarna i nationalekonomi vid Uppsala och Lunds universitet utformas såsom professurer i »samhällsekonomi, särskilt ekonomisk politik och socialpolitik», med undervisningsskyldighet inom både de juridiska och de filosofiska fakulteterna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I:428) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.* (II:537), i vilka hemställts, att riksdagen nu måtte uttala sig för uppförande av en professur i internationell rätt vid universitetet i Uppsala å universitetets stat från och med budgetåret 1958/59, samt att riksdagen i övrigt vid behandlingen av propositionen nr 86/1957 måtte beakta vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aman m. fl.* (I:429) och den andra inom andra kammaren av herr *Rylander m. fl.* (II:542), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 86 måtte

ej mindre beakta i motionerna framförda synpunkter och sålunda — med motsvarande jämkning av propositionens innehåll — besluta om inrättande av följande befattningar:

en professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt, och

en professur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt, i stället för den i propositionen föreslagna precepturen i samma ämne, båda vid Stockholms högskola,

en preceptur i straff- och processrätt vid vardera av de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund,

en preceptur i civilrätt vid vardera av nämnda fakulteter,

en preceptur i offentlig rätt vid Stockholms högskola, ävensom

två ytterligare befattningar som kontorsbiträden vid envar av de tre fakulteterna och

den av utredningsmännen föreslagna kanslibiträdesbefattningen vid fakulteten i Lund;

av dessa befattningar böra inrättas

kansli- och kontorsbiträdesbefattningarna budgetåret 1957/58,

professurerna budgetåret 1961/62 samt

precepturerna budgetåren 1959—1962 (dock torde precepturen i offentlig rätt behöva inrättas redan budgetåret 1958/59);

än även göra framställning till Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för tillgodoseende av undervisning och forskning inom ämnet allmän rättsvetenskap;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* (I: 433) och den andra inom andra kammaren av herrar *Håstad* och *Sjölin* (II:543), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 86 måtte besluta företaga de ändringar i de där föreslagna personalorganisationerna m. m. vid de juridiska fakulteterna, som i motionerna föreslagits, samt att i övrigt beakta vad i motionerna anförts;

dels en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II:533),

vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till inrättande av en professur i funktionell rättsvetenskap vid juridiska fakulteten i Lund eller vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Dahlén* väckt motion (II:536), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att i den filosofisk-samhällsvetenskapliga examen måtte ingå en kurs på en halv termin i kulturgeografi samt att kursen i företagsekonomi måtte utbyggas till krav på kunskaper för I betyg i detta ämne.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för de till grund för propositionen liggande utredningsförslagen och de i ärendet avgivna remissyttrandena eller för motiveringen för de motionsvis framställda yrkandena får utskottet hänvisa till propositionen respektive motionerna I:423 och I:433 samt II:533, II:536, II:537, II:538, II:539 och II:542.

Inledning

Gällande bestämmelser, föreliggande reformförslag m. m.

Gällande stadga angående *j u r i d i s k a e x a m i n a* är av år 1935. Beträffande juris kandidatexamen bygger denna stadga i det väsentliga på 1904 års stadga angående juridiska examina. Utfärdandet av 1935 års stadga var närmast betingat av tillkomsten av statsvetenskaplig examen. Samtidigt avskaffades kansliexamen.

Stadgan angående *s t a t s v e t e n s k a p l i g e x a m e n* är av år 1935. Enligt stadgan kan statsvetenskaplig examen avläggas antingen inom juridisk fakultet (statsvetenskaplig-juridisk examen) eller inom filosofisk fakultet (statsvetenskaplig-filosofisk examen). Båda examina berättigar till titeln *politices magister*.

Rörande de gällande examensstadgornas huvuddrag hänvisas till propositionen, s. 3—4.

Frågan om en reformering av den *s a m h ä l l s v e t e n s k a p l i g a u t b i l d n i n g e n* behandlades av *1942 års socialutbildningssakkunniga* i deras år 1946 framlagda betänkande med utredning och förslag rörande statsvetenskapliga examina m. m. (SOU 1946: 30). De sakkunnigas förslag föranledde icke någon ändring av gällande examensbestämmelser.

Då en översyn av *j u r i s t u t b i l d n i n g e n* ansågs påkallad med hänsyn till bl. a. de påtagliga brister, varmed denna utbildning vore behäftad, och den *s a m h ä l l s v e t e n s k a p l i g a u t b i l d n i n g e n* samtidigt syntes böra bli föremål för förnyad utredning, utverkade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne, den 3 januari och den 8 april 1949 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga

för att inom departementet verkställa utredning angående de juridiska och samhällsvetenskapliga examina samt i samband därmed stående utbildningsfrågor. De av departementschefen med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade sakkunniga antog benämningen 1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen.

Kommittén avgav den 12 november 1949 en *promemoria om inrättande av ett rättsvetenskapligt forskningsråd* (SOU 1949:52). De av kommittén i nämnda promemoria framlagda förslagen ledde bl. a. till att det dåvarande samhällsvetenskapliga forskningsrådets verksamhetsområde utvidgades till att omfatta även rättsvetenskap. Förslag härom framlades i 1954 års statsverksproposition (VIII ht, p. 350).

Den 27 april 1953 avlämnade kommittén *betänkande om den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen* (SOU 1953: 15 och 16).

Över betänkandet har ett 60-tal remissyttranden avgivits.

Vid avgivandet av sitt utlåtande bereddes *kanslern för rikets universitet* under hand tillfälle att taga del av de yttranden, som inkommit till ecklesiastikdepartementet från myndigheter samt organisationer och sammanslutningar. Kanslern, som avgav sitt utlåtande i december 1954, har däri framlagt ett självständigt, helt utarbetat förslag.

I skrivelse den 4 mars 1955 till Kungl. Maj:t har strafflagberedningen bl. a. understrukit angelägenheten av att en professur i kriminologi snarast inrättas vid Stockholms högskola.

Departementschefen

Rörande det fortsatta utredningsarbetet m. m. har departementschefen anfört i huvudsak följande.

Föreliggande förslag till omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen var i samband med budgetberedningen hösten 1955 föremål för överväganden inom ecklesiastikdepartementet. I 1956 års statsverksproposition (VIII ht, p. 77) redogjorde jag i korthet för kommitténs betänkande och förslag, kanslerns remissutlåtande och däri framlagt förslag samt övriga utlåtanden över betänkandet. I anslutning härtill uttalade jag, att jag — efter den beredning av de föreliggande förslagen som ägt rum — kommit till den uppfattningen, att kanslerns förslag i vad gällde juristutbildningen i stort sett kunde godtagas, men att dennes förslag beträffande den samhällsvetenskapliga utbildningen behövde ytterligare övervägas inom departementet, bland annat med sikte på bibehållande av en statsvetenskaplig-juridisk examen. Vidare framhöll jag, att det var min avsikt att slutföra beredningen av ärendet till sådan tidpunkt, att förslag till omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen kunde föreläggas 1957 års riksdag. Ehuru ärendets beredning ännu icke slutförts, förklarade jag mig likväl — på grundval av den föreliggande utredningen — beredd att föreslå, att en preceptor i civilrätt skulle inrättas vid universitetet i Uppsala från och med budgetåret 1956/57. I proposition nr 108 till

1956 års riksdag angående anslag för budgetåret 1956/57 till Stockholms högskola m. m. föreslog jag även, att en preceptur i straffrätt skulle inrättas vid högskolan från och med sistnämnda budgetår. I skrivelser nr 202 (SU 78) och nr 303 (SU 142) anmälde riksdagen bl. a. att riksdagen bifallit förslagen om inrättande av förutnämnda precepturer.

På min framställning bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 13 april 1956 mig att tillkalla två sakkunniga för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med översyn av föreliggande förslag till omläggning av den samhällsvetenskapliga utbildningen m. m. Med anledning härav tillkallade jag samma dag såsom sakkunniga för nämnda ändamål professorn vid Stockholms högskola F. F. Schmidt och professorn vid universitetet i Lund N. N. Stjernquist.

I årets statsverksproposition (VIII ht, p. 74) uttalade jag, att beredningen av ifrågavarande ärende i dess helhet beräknades vara slutförd inom kort och att avsikten var att därefter i särskild proposition förelägga innevarande års riksdag förslag i ämnet. Jag förklarade vidare, att jag därvid komme att förorda, att den avsedda omläggningen av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen skulle genomföras successivt under loppet av fyra budgetår med början budgetåret 1958/59. För budgetåret 1957/58 räkade jag icke med någon ändring i personalorganisationen för juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala. Vad däremot beträffar juridiska fakulteten vid universitetet i Lund och stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola ansåg jag mig — i avvidan på omläggningens genomförande — böra föreslå en förstärkning av lärarkrafterna från och med nästa budgetår genom inrättande vid såväl fakulteten som avdelningen av en preceptor i civilrätt (VIII ht, p. 80 och 99).

De av mig tillkallade utredningsmännen har numera redovisat huvuddelen av sitt uppdrag i en promemoria angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen. Utredningsmännen har vid utarbetandet av promemorian haft samråd med universitetskanslern.

Utredningsmännen har därjämte avgivit en promemoria angående juridiska lärdomsprov och akademisk lärartjänstgöring som befodringsgrunder m. m. samt en promemoria angående regler för förening av tjänst som professor, preceptor eller docent vid juridisk fakultet med förordnande vid hovrätt. De har vidare förklarat sig ha för avsikt att i särskilda promemorior till närmare behandling upptaga frågan om praktiktjänster inom förvaltningen samt frågan om kompetensregler för juridisk-samhällsvetenskaplig examen och filosofisk-samhällsvetenskaplig examen.

Utredningsmännen har numera avlämnat de av departementschefen förutskickade promemoriorna.

Olika examenstyper m. m.

Kommittén

Vad beträffar olika examenstyper finner kommittén att *juris kandidatexamen* bör bibehållas med vissa förändringar, som åsyftar ett förbättrat utbildningsresultat. Examen, som liksom hittills bör vara i stort

sett standardiserad, skall tillgodose utbildningsbehovet för alla som förbereder sig för något slag av juridisk verksamhet. Beträffande arbetsuppgifterna inom förvaltningen anföres, att dessa till avsevärd del är av sådan art att såväl juridiska som samhällsvetenskapliga insikter kräves vid utförandet. Även inom privata företag samt inom olika intresseorganisationer och sammanslutningar förekommer åtskilliga sådana uppgifter. Kommittén finner därför att befattningshavare med en examen, som ger en kombinerad juridisk-samhällsvetenskaplig utbildning, är behövliga. Denna examen bör enligt kommittén erhålla en delvis annan utformning än nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen. En förstärkning av det juridiska inslaget är bl. a. nödvändig. De ämnen, som detta inslag skall omfatta, bör vidare enligt kommittén såvitt möjligt vara av samma omfattning som motsvarande ämnen i juris kandidatexamen. Som benämning på examen föreslår kommittén *juris politices magistrexamen*.

Kommittén anför vidare, att åtskilliga arbetsuppgifter är av den art att en gedigen samhällsvetenskaplig utbildning erfordras. Det sålunda föreliggande utbildningsbehovet bör enligt kommittén tillgodoses genom en särskild examen benämnd *politices magistrexamen*, vilken skall ersätta nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen. De hithörande arbetsuppgifterna är enligt kommittén främst av ekonomisk eller ekonomisk-statistisk art. Förutom av specialister inom dessa områden föreligger emellertid behov av personer, som bedrivit fördjupade studier i någon annan samhällsvetenskap, t. ex. statistik, kulturgeografi, sociologi eller statskunskap. Kommittén anser, att behovet av personer med sådan utbildning framdeles torde komma att öka. Även en mindre omfattande samhällsvetenskaplig examen, som föreslås benämnd *politices kandidatexamen*, finner kommittén erforderlig.

Två av kommitténs ledamöter anför i särskilda yttranden, att det föreliggande behovet av juridisk och juridisk-samhällsvetenskaplig utbildning bör tillgodoses genom *en* examen. I denna examen — juris kandidatexamen — bör emellertid, med hänsyn till den utveckling som ägt rum, beredas större utrymme åt studier i vissa samhällsvetenskapliga ämnen än vad kommitténs majoritet föreslagit.

Universitetskanslern

Kanslern delar kommitténs uppfattning att förvaltningen har behov av tjänstemän med icke blott juridisk utan även samhällsvetenskaplig utbildning. I likhet med flertalet övriga myndigheter och sammanslutningar anser emellertid kanslern, att den samhällsvetenskapliga utbildning, som juridiskt-administrativa tjänstemän i allmänhet behöver, icke i någon mera avsevärd grad skiljer sig från den samhällsvetenskapliga utbildning som flertalet

domare, högre åklagare och advokater har behov av. De senaste decenniernas djupgående förändringar i samhället har nämligen enligt kanslerns uppfattning medfört, att samtliga ifrågavarande jurister måst äga större mått av kunskaper om samhällets faktiska struktur samt av insikter i samhällsvetenskaplig metod. Kanslern föreslår därför, att det samhällsvetenskapliga, främst ekonomiska inslaget i *juris kandidatexamen* utökas i förhållande till kommittéförslaget. Blir så fallet, synes kanslern något större behov av en särskild *juris politices magisterexamen* ej föreligga; förslaget om inrättande av denna examen avstyrkes därför av kanslern.

En *juris kandidatexamen* med ett ökat samhällsvetenskapligt inslag kan enligt kanslern dock icke helt tillgodose förvaltningens behov av samhällsvetenskapligt skolad arbetskraft. Vissa arbetsuppgifter är nämligen av den art, att de kräver en fullständigare samhällsvetenskaplig utbildning. Inom filosofisk fakultet bör därför finnas en *politices magisterexamen*. Denna bör enligt kanslern anknyta till övriga filosofiska examina. *Politices magisterexamen* bör även omfatta ett juridiskt inslag. Ett för denna examen särskilt avpassat juridiskt ämne, rättskunskap, bör sålunda enligt kanslerns uppfattning tillskapas.

Utredningsmännen

De förutnämnda utredningsmännen har anfört huvudsakligen följande i fråga om de särskilda examens typerna.

Den av kanslern föreslagna *juris kandidatexamen* innehåller ett starkare samhällsvetenskapligt inslag än den av kommittén förordade. Kanslerns överarbetning av kommitténs förslag innebär enligt utredningsmännen en förbättring. Även för domare, advokater och högre åklagare har nämligen de samhällsvetenskapliga frågorna fått allt större betydelse. Inom ramen för en examen, vilken avser en fullständig juristutbildning, kan dock endast en begränsad tid anslås åt samhällsvetenskapliga studier. Det blir mera fråga om en orientering än en utbildning, som ger förmåga att behärska samhällsvetenskaplig metod.

En tjänsteman, som arbetar i förvaltningen, har som regel vid sidan av varandra uppgifter att tillämpa författningar och uppgifter att verkställa utredningar. För de förra uppgifterna behöver han en juridisk utbildning, för de senare är i åtskilliga fall en samhällsvetenskaplig skolning av väsentlig betydelse. Med hänsyn härtill är det önskvärt, att det jämte *juris kandidatexamen* finns en ämbetsmannaexamen, som ger en mera fullständig samhällsvetenskaplig utbildning. Den nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen bör därför avlösas av en *juridisk-samhällsvetenskaplig examen*, en examen, som skall avse en kombinerad juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning. Under sin utbildningstid bör den som studerar för avläggande av denna examen kunna erhålla en sådan juridisk skolning, att han kan på egen hand tillämpa författningar och självständigt handlägga juridiskt-administrativa ärenden. Därjämte bör han under sin studietid få lära sig att behärska tekniken att utreda ekonomiska, politiska och sociala samband.

Den studerande bör i enlighet härmed ställas såväl inför krav som gäller för juristerna som inför krav som möter vid en rent samhällsvetenskaplig utbildning.

Ett stigande behov av samhällsvetenskapliga specialister, särskilt för utredningsarbeten, torde föreligga både inom förvaltningen, näringslivet och organisationerna. Det bör därför finnas en examen, som avser en rent samhällsvetenskaplig utbildning. Nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen bör sålunda avlösas av en examen benämnd *filosofisk-samhällsvetenskaplig examen*. Enligt utredningsmännens förslag skall den studerande under examens första del läsa vissa kärnämnen. Studiet av dessa syftar till att garantera en grundläggande allmän samhällsvetenskaplig skolning. Under en andra del av studietiden bör den studerande ha valfrihet, så att han kan specialisera sig på det område, som han själv önskar.

För de tre olika examina: juris kandidatexamen, juridisk-samhällsvetenskaplig examen och filosofisk-samhällsvetenskaplig examen bör enligt utredningsmännen studieplanerna s a m o r d n a s så långt möjligt.

Utredningsmännen behandlar även den väntade t i l l s t r ö m n i n g e n av studerande som avser att avlägga juris kandidatexamen, juridisk-samhällsvetenskaplig examen och filosofisk-samhällsvetenskaplig examen även som b e h o v e t av personer med sådan utbildning. Av utredningsmännen lämnade uppgifter angående nyinskrivna och examinerade vid de juridiska fakulteterna under de senare läsåren redovisas i propositionen, s. 21.

Härefter anför utredningsmännen följande.

Det överskott av färdiga juris kandidater, som förelåg för några år sedan, har nu utjämnats. För dagen synes föreligga ett visst underskott på tingsmeriterade jurister, medan i fråga om övriga jurister torde råda i huvudsak balans mellan tillgång och efterfrågan. Att förhållandena utvecklats på detta sätt, får väsentligen tillskrivas den yrkesvägledning som lämnas av arbetsmarknadsstyrelsen och den upplysningsverksamhet som bedrivits av Sveriges juristförbund. År 1951 började man göra de nya studenterna uppmärksamma på läget på juristbanan, och siffrorna för antalet nyinskrivna vid de juridiska fakulteterna (antalet aspiranter till landsfiskalsbanan oräknade) sjönk från omkring 420 läsåret 1951/52 till 273 läsåret 1952/53 för att stanna vid en nivå strax under 300. Av de nyinskrivna inriktar sig det stora flertalet (omkring 90 procent) på juris kandidatexamen.

De som examinerats med statsvetenskaplig-juridisk examen har varit relativt få. Under de senare åren har genomsnittet varit 22. Samtliga har utan svårighet vunnit anställning. Antalet med statsvetenskaplig-filosofisk examen har varit ännu färre. Här råder direkt knapphet, särskilt på personer med högre betyg i statistik.

När det gäller att bestämma lärarorganisationen vid de juridiska fakulteterna och för de samhällsvetenskapliga ämnena, kan man — framhäver utredningsmännen — icke arbeta med utgångspunkt i vissa antaganden rörande behovet av examinerade. Tanken på i n f ö r a n d e t a v e n s p ä r r för tillträdet till dessa studiebanor har nämligen bestämt avvisats.

Kapaciteten måste i stället bestämmas efter den väntade tillströmningen. Ordnar det allmänna en effektiv yrkesvägledning — anför utredningsmännen vidare — behöver det dock icke bli någon större spänning mellan tillströmning och behov. Både för jurister och samhällsvetare gäller för övrigt att arbetsmarknaden är plastisk. De examinerade finner användning för sin utbildning på många olika levnadsbanor. Utredningsmännen påpekar, att antalet examinerade jurister i våra grannländer i förhållande till folk-mängden är väsentligt högre än hos oss.

Utredningsmännen anför i fortsättningen.

Under de närmaste åren kommer det sammanlagda antalet studenter att ökas väsentligt. Detta torde i någon mån komma att påverka tillströmningen till de juridiska fakulteterna, även om det från yrkesvägledningens sida komme att framhållas att behovet av jurister på arbetsmarknaden vore tillgodosett. Man torde därför ha att räkna med en svag ökning av antalet studerande för juris kandidatexamen. Den föreslagna nya juris politices magisterexamen bör få större slagkraft än nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen. Man får också räkna med att de, som söker sig till en rent samhällsvetenskaplig utbildning, kommer att öka i antal.

Man får en uppfattning om antalet studerande årligen i varje ämne genom att med ledning av examensstatistiken för tidigare år göra antaganden om det blivande antalet årligen examinerade. För de sista ämnena i examen torde elevantalet bli ungefär detsamma som antalet examinerade. För ämnena förlagda till de två första studieåren får man göra ett tillägg med hänsyn till att dessa ämnen läses även av studerande, som icke fullföljer sina studier fram till examen. Storleken av detta tillägg är svår att uppskatta.

Utredningsmännens antaganden rörande det blivande antalet årligen examinerade framgår av följande tabell.

Antaganden rörande det blivande antalet årligen examinerade

	Juris kandidat-examen	Jur. samhällsvet.-examen	Fil. samhällsvet.-examen
Uppsala	65	15	10
Lund.....	65	15	10
Stockholm	105	30	20
Göteborg	—	—	10

Departementschefen

Departementschefen anför beträffande de olika examenstyperna i huvudsak följande.

Vad beträffar de olika e x a m e n s t y p e r n a , så råder en allmän enighet om att *juris kandidatexamen* bör bibehållas som en särskild examen.

Olika förslag om examens närmare utformning har dock framförts. Liksom hittills bör denna examen finnas för utbildning av bl. a. blivande domare, åklagare i högre tjänsteställning och advokater. Sedan gammalt har juris kandidatexamen ansetts vara en lämplig examen även för dem, som går till tjänster inom bl. a. statsförvaltningen. Sådana tjänster torde jämväl i fortsättningen komma att i stor utsträckning rekryteras med juris kandidater.

Huruvida det vid sidan av juris kandidatexamen bör finnas en examen, som avser en kombinerad juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning, är en fråga, vari meningarna varit delade.

Vid min anmälan i fjolårets statsverksproposition av frågan om en omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen ansåg jag, att den ytterligare beredning av ärendet, som jag då fann erforderlig, borde sikta på bl. a. ett bibehållande av en kombinerad juridisk-samhällsvetenskaplig examen. Vid den fortsatta beredningen av ärendet har jag blivit övertygad om att det inom bl. a. statsförvaltningen — även om i juris kandidatexamen inrymmer ett samhällsvetenskapligt inslag av den art och omfattning kanslern föreslagit — finnes ett behov av den av mig åsyftade kombinerade examen. De samhällsvetenskapliga studierna inom ramen för en juris kandidatexamen, utformad i huvudsaklig överensstämmelse med kanslerns förslag, kan nämligen i allmänhet icke ge den studerande annat än en orientering — visserligen en relativt omfattande och därmed värdefull sådan — i vederbörande samhällsvetenskapliga ämne. Nämnda studier kan sålunda i regel icke ge den studerande en verklig utbildning i samhällsvetenskaplig metod. Med många administrativa tjänster inom bl. a. statsförvaltningen — vilka på grund av samhällsförhållandenas utveckling under senare tid ökat — är emellertid förenade arbetsuppgifter, för vilka kräves — utom viss juridisk skolning — en förhållandevis grundlig utbildning i ett eller flera samhällsvetenskapliga ämnen. Jag tänker därvid främst på tjänster, varmed är förenade arbetsuppgifter med tyngdpunkten förlagd till de ekonomiskt-administrativa. För rekrytering av nu avsedda tjänster med befattningshavare, som äger en för arbetsuppgifternas art lämplig utbildning, synes mig angeläget, att det finnes en av mig förut åsyftad kombinerad examen, vilken avser en betydligt mera omfattande samhällsvetenskaplig utbildning än juris kandidatexamen. I anslutning till vad jag nu och i det föregående uttalat i fråga om rekrytering av tjänster vill jag tillägga, att det torde finnas ett betydande antal tjänster, till vilka den ena av de här avsedda examina icke kan ge något bestämt företräde framför den andra.

Från de synpunkter jag här anfört i fråga om en kombinerad juridisk-samhällsvetenskaplig examen innebär utredningsmännens förslag en lämplig rationalisering av nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen. I utbildningen skall ingå juridik och samhällsvetenskap som likvärdiga och varandra stödjande element. Jag anser mig böra förordna, att en examen avseende kombinerad juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning bibehålles.

Såsom framgår av min förut lämnade redogörelse innebär utredningsmännens förslag, att undervisningen för juridisk-samhällsvetenskaplig examen skall på visst sätt samordnas med undervisningen för juris kandidatexamen och filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Därest en dylik samordning kommer till stånd, vilket jag förordar, kommer merkostnaderna

för anordnande av undervisning för förstnämnda examen att bli förhållandevis måttliga.

Nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen åsyftar en rent samhällsvetenskaplig utbildning. Kommittén har ansett, att en sådan examenstyp alltså bör finnas. I några av remissyttrandena har förordats, att den rent samhällsvetenskapliga utbildningen skulle inordnas i filosofisk ämbetsexamen och i filosofie kandidatexamen. Kanslern och utredningsmännen har avvisat en sådan tanke och i likhet med kommittén föreslagit bibehållandet av en särskild examen. Ett genomgående drag i kommitténs, kanslerns och utredningsmännens förslag är, att denna examen skall avse dels en studieperiod med obligatoriskt innehåll, dels en period där den enskilde studerande har valfrihet mellan en grupp av ämnen.

Staten, de större kommunerna och näringslivet synes mig för olika utredningsuppgifter ha behov av samhällsvetenskapliga specialister med en viss grundutbildning. En särskild examen bör enligt min mening finnas för utbildning av dylika utredningsspecialister. En examen motsvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen bör bibehållas och såsom utredningsmännen föreslagit i fortsättningen benämnas *filosofisk-samhällsvetenskaplig examen*.

Enligt kommitténs förslag skulle därjämte finnas en mindre omfattande samhällsvetenskaplig examen, *politices kandidatexamen*. Vid remissbehandlingen av kommitténs förslag har i övervägande antalet yttranden invänts, att denna examen icke skulle fylla någon funktion. Varken kanslern eller utredningsmännen har funnit sig kunna tillstyrka inrättandet av en dylik examen. För egen del anser jag mig inte heller kunna biträda kommitténs förslag på denna punkt.

Den i det föregående omnämnda samordningen av undervisningen för de olika examina är önskvärd inte endast från synpunkten, att läroorganisationen i så fall utnyttjas mera effektivt och kostnaderna för undervisningen härigenom blir lägre än eljest. Även för den enskilde studerande erbjuder samordningen stora fördelar. Det blir lättare för honom att träffa det rätta yrkesvalet, om han en tid kan hålla flera alternativ öppna och om han utan tidsförlust kan övergå från studierna för en examen till studierna för en annan. Enligt min mening har utredningsmännen löst uppgiften att samordna undervisningen på ett ändamålsenligt sätt.

Tillströmningen till de juridiska fakulteterna har växlat från tid till annan. Under en period omkring 1950 var siffran å antalet nyinskrivna per år omkring 450. Läsåret 1952/53 sjönk antalet kraftigt för att sedan stanna vid en nivå strax under 300. För några år sedan förelåg ett visst överskott på nyexaminerade jurister. Detta visade sig dock vara en tillfällig företeelse och f. n. råder närmast balans mellan tillgång och efterfrågan.

I och för sig kunde det vara önskvärt med en jämnare utexamination. Enligt min mening bör det dock icke ifrågakomma att reglera tillströmningen genom att maximera det årliga nyintaget av studerande, utan tillträdet till den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen bör såsom hittills vara fritt. Som universitetskanslern framhållit, bör införandet av spärr för tillträde till universitetsstudier ifrågakomma endast i de fall, då detta är nödvändigt med hänsyn till lokalutrymmen, utrustning och lärarpersonal.

Juris kandidatexamen

Kommittén

Mot de nuvarande studierna för juris kandidatexamen och dessas resultat kan anmärkas, anför kommittén, att de är i alltför hög grad inriktade på minneskunskaper, i synnerhet rörande den för tillfället gällande lagstiftningens innehåll, och i alltför ringa grad på förmåga att lösa sådana problem, som förekommer i praktisk juridisk verksamhet. Härmed sammanhänger att de studerande icke får tillfälle till aktiv självverksamhet i erforderlig utsträckning. Orsakerna till här avsedda brister i juristutbildningen är framför allt, att lärarna är alltför fåtaliga i förhållande till det mycket stora antalet studenter. De kan därför ej medhinna sådan undervisning, som är en förutsättning för självverksamhet av de studerande — främst undervisning i form av seminarieövningar. Tillgången på läroböcker är vidare otillräcklig. För att en förbättring av utbildningsförhållandena skall kunna nås, fordras bl. a. att en kraftig upprustning sker av lärarorganisationen och andra resurser för undervisningen samt att undervisningen och studierna får en delvis annan inriktning. Beträffande det senare spörsmålet anför kommittén, att den främsta riktlinjen för en omändring bör vara att i studierna införa ett betydligt vidgat moment av utbildning i att lösa juridiska problem. Detta förutsätter i sin tur ett väsentligt ökat självständigt arbete från de studerandes sida. Vidare bör examen omfatta ett förstärkt inslag av samhällsvetenskap och andra hjälpvetenskaper. Ökad tonvikt bör också läggas på de offentlighetsrättsliga ämnena.

Det på juridisk problematik inriktade studiet bör bestå av en mindre, mera teoretisk del (det nya ämnet allmän rättslära) och en större, mera praktiskt inriktad del med krav på specialuppgifter inom två olika ämnen (civilrätt och annat valfritt ämne). För vart och ett av dessa fördjupningsämnen bör anslås en studietid av en termin. De båda delarna bör i tiden följa i nu angiven ordning. Kommittén avvisar en ordning, enligt vilken det på juridisk problematik inriktade studiet skulle anknytas till eller inordnas i det traditionella studiet av de särskilda examensämnena. Syftemålet med dessa mera djupgående studier är — anför kommittén vidare — att inom begränsade rättsområden uppnå en grundlig behärskning av lagstiftning, rättspraxis och annat förefintligt material samt övning i praktisk rättstillämpning med användning av erkända principer för lagtolkning, utfyllande av luckor i lagstiftning och rättspraxis, beaktande av prejudikat o. s. v.

Enligt kommitténs förslag bör studiegången för juris kandidatexamen normalt vara följande.

I den första examensdelen, för vilken beräknas 2 terminer, skall med en studietid av $\frac{1}{2}$ termin för respektive kurs och ämne ingå den propedeutiska kursen, ekonomisk samhällskunskap, rättshistoria och statsrätt med folkrätt. Den andra delen, i vilken grundläggande insikter i gällande svensk rätt inhämtas, skall omfatta ämnena civilrätt I, civilrätt II med internationell privaträtt, straffrätt med juridiska hjälpvetenskaper, processrätt, finansrätt och förvaltningsrätt. För vardera processrätt och förvaltningsrätt beräknas en studietid av $\frac{3}{5}$ termin, för finansrätt $\frac{2}{5}$ termin samt för vart och ett av övriga ämnen 1 termin. Den tredje delen omfattar dels det nya ämnet allmän rättslära med en studietid av $\frac{2}{5}$ termin, dels mera djupgående studier inom begränsade områden av civilrätt under 1 termin och av ett valfritt ämne under 1 termin.

Universitetskanslern

Kanslern ansluter sig i princip till den av kommittén angivna allmänna målsättningen för de juridiska studierna, nämligen att i högre grad inrikta dessa studier på träning i metodisk och principiell behärskning av rättsligt material.

Kanslern finner kommitténs förslag att uppdelas examen på tre delar såtillvida riktigt, att grundliga studier, inriktade på praktisk rättstillämpning, så vitt möjligt bör föregås av ett studium av samtliga juridiska discipliner. Att såsom kommittén föreslagit helt koncentrera de mera vetenskapligt betonade studier, som skall rymmas inom ramen för en juris kandidatexamen, till en sista examensdel, skulle emellertid enligt kanslerns åsikt leda till vissa allvarliga olägenheter. Å andra sidan skulle en studieordning innebärande, att de fördjupade studierna helt inordnades i studiet av de enskilda ämnena eller vissa av dem, enligt kanslern ej leda till den förbättring i fråga om utbildningen, som måste eftersträvas. En påtaglig brist i den nuvarande juristutbildningen synes kanslern vara, att de juris studerande icke erhåller övning i att behandla och lösa sådana relativt kvalificerade problem, som möter dem i kommande praktisk verksamhet. Redan fördjupade studier i enskilda ämnen gör givetvis den studerande mer skickad för sådana uppgifter. De problem, som juristen i praktiken ställes inför, är emellertid ofta av den art, att de kräver insikter bl. a. från skilda ämnesråden. Studierna bör därför enligt kanslern även inrymma något moment, som är så utformat, att de studerande får tillfälle att summera ihop sina vid studiet av de enskilda ämnena inhämtade insikter och erfarenheter. Enligt kanslern bör dessa tillämpade studier, såsom kommittén föreslagit, föregås av ämnet allmän rättslära. I fråga om de tillämpade studiernas inplacering i studiegången föreslår kanslern, att en termin mot slutet av examen reserveras härför. I de större positivrättsliga ämnena bör kunskapsfordringarna vidare utformas så, att tid reserveras för viss fördjupning inom något begränsat område.

Enligt kanslerns ändringsförslag bör examen liksom hittills omfatta endast två delar, nämligen en förberedande del och en därpå följande del, under vilken de egentliga juridiska studierna skall bedrivas. Den i kommittéförslaget upptagna fördjupningsdelen ersättes i kanslerns förslag i någon mån av den termin, som skall ägnas åt tillämpade studier. Enligt dennes förslag skall examen vidare utformas så, att fördjupade insikter i ett ämne skall kunna förvärfvas i anslutning till studiet av ämnet i fråga.

Vid ett godtagande av kanslerns ändringsförslag beträffande examens utformning och de olika examensämnenas omfattning skulle normalplanen för studiegången för juris kandidatexamen erhålla det utseende, som framgår av följande sammanställning.

Termin	Ämne eller kurs	Antal studiemånader*
1	Propedeutisk kurs	2 ½
	Rättshistoria	2 ½
2	Nationalekonomi (jämte bl. a. kurs i ekonomisk redovisning)	5
3	Civilrätt I	5
4	Civilrätt II	} 7 ½
5	Civilrätt III.	
	Finansrätt	2 ½
6	Internationell privaträtt	¾
	Straffrätt (jämte kurser i hjälpvetenskaper)	4 ¼
7	Processrätt	3 ⅔
	Allmän rättslära	1 ⅛
8	Offentlig rätt	5
9	Civilrätt (tillämpade studier) eller, efter fakultetens medgivande, visst annat ämne	5

* I kanslerns plan, har icke angivits den studietid, som bör anslås för varje särskilt ämne, men av hans utlåtande framgår, att han räknat med ungefärligen de i sammanställningen upptagna studietiderna.

Professorerna och docenterna vid juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola har i år 1955 avgivna skrivelser förordat kanslerns förslag rörande studiernas anordning.

Utredningsmännen

Utredningsmännen framhåller, att de vid fullgörandet av den översyn, som uppdragits åt dem att verkställa, ansett sig i fråga om juris kandidatexamen böra utgå ifrån att kanslerns förslag beträffande denna examen borde i stort sett lämnas orubbat. I enlighet härmed har de funnit sig böra föreslå endast vissa mindre jämkningar av detta förslag. Dessa har enligt utredningsmännen i huvudsak vidtagits för att möjliggöra gemensam undervisning i de ämnen, som ingår i såväl juris kandidatexamen som vederbörande samhällsvetenskaplig examen.

Vad beträffar den *propedeutiska kursen*, som avses skola vara gemensam

för juris kandidatexamen, juridisk-samhällsvetenskaplig examen och filosofisk-samhällsvetenskaplig examen, föreslår utredningsmännen, att densamma utbygges med vissa föreläsningar syftande till att lämna en allmän orientering om rätts- och samhällsvetenskapliga problem.

Ämnet nationalekonomi bör enligt utredningsmännen utbytas mot ett ämne som omfattar både nationalekonomi och företagsekonomi och som därför bör benämnas *samhälls- och företagsekonomi*. Denna förändring be-tingas i första hand av intresset att kunna samordna studiegången för flera examina. Men detta är enligt utredningsmännen icke det enda skälet. Det bör vara en fördel för juris kandidaterna att få ökad insikt i företagseko-nomi. De i kanslerns förslag beräknade studietiderna för ämnena process-rätt och straffrätt har av utredningsmännen förkortats med ungefär en vecka för vardera ämnet. Å andra sidan föreslår utredningsmännen att något längre tid anslås för den allmänna rättsläran.

Efter de av utredningsmännen företagna jämkningarna av kanslerns för-slag till juris kandidatexamen skulle normalplanen för studiegången för denna examen få följande utseende.

Termin	Ämne	Antal studie- månader
1	Propedeutisk kurs i juridik utbyggd med 8 rättsvetenskap- liga och 8 samhällsvetenskapliga föreläsningar	2 ½
	Samhälls- och företagsekonomi (början)	2 ½
2	Samhälls- och företagsekonomi (avslutning)	2 ½
	Rättshistoria	2 ½
3	Civilrätt I (allmän civilrätt och lösegendomsrätt)	5
4	Civilrätt II	5
5	Civilrätt III	2 ½
	Straffrätt (jämte kurser i hjälpvetenskaper) (början)	2 ½
6	Straffrätt (jämte kurser i hjälpvetenskaper) (avslutning)..	1 ½
	Processrätt	3 ½
7	Offentlig rätt	5
8	Finansrätt	2 ½
	Internationell privaträtt	¾
	Allmän rättslära	1 ¾
9	Tillämpade studier i <i>antingen</i> juridiskt ämne <i>eller</i> dylikt. ämne med anknytning till samhällsvetenskapligt ämne <i>eller</i> visst samhällsvetenskapligt ämne	5

Departementschefen

Såsom kommittén framhåvt och vissa remissmyndigheter, särskilt kans-lern, understrukt är den nuvarande juristutbildningen — trots fakulteter-nas strävanden att anpassa undervisningen efter tidens krav — behäftad med vissa brister. En omläggning av utbildningen och i samband där-med en förstärkning av fakulteternas lärarorganisation bör därför enligt departementschefens mening komma till stånd.

Departementschefen anför i fråga om den juridiska utbildningens inrikt-ning och utformningen av juris kandidatexamen följande.

Den hastiga utvecklingen av lagstiftningen på nära nog alla områden gör det nödvändigt att företaga en gallring bland de rättsområden, som de studerande skall inhämta för examen, och att nedskära kravet på minneskunskaper. Utbildningen bör inriktas på att den studerande skall lära sig hur han på egen hand skall kunna skaffa sig kännedom om det riktiga innehållet i lagar och andra författningar jämte rättspraxis på olika områden. Undervisningen bör läggas så, att de vetenskapliga momenten ägnas större uppmärksamhet än hittills. Vidare bör träning i juridisk metod ges större plats på studieschemat.

Enligt kommitténs förslag till studieordning skulle utbildningen erhålla en mera vetenskaplig karaktär först vid slutet av studietiden. I den sista delen av examen, som skulle omfatta något mer än två terminer, skulle ingå dels ett teoretiskt metodämne, den allmänna rättsläran, dels fördjupade studier inom begränsade rättsområden. Som särskilt framhållits av den juridiska fakulteten i Lund är det emellertid önskvärt, att den studerande så tidigt som möjligt under utbildningstiden får möta juridiska problemställningar för att vänja sig att arbeta med dem. Det kan då icke vara riktigt att göra en skarp uppdelning mellan elementära och kvalificerade studier. Å andra sidan är det lämpligt, att den studerande vid slutet av studietiden tvingas att inom ett begränsat område verkligen gå på djupet. Jag finner att kanslern beaktat båda dessa synpunkter och att kanslerns förslag därför är pedagogiskt överlägset kommitténs. Studietiden för de centrala ämnena har nämligen i kanslerns förslag tillmätts så, att man där får utrymme även för mera kvalificerade moment. Enligt kanslerns förslag skall vidare mot slutet av examensstudierna komma den allmänna rättsläran och tillämpade studier, koncentrerade till ett begränsat ämnesområde.

Studierna för juris kandidatexamen bör enligt min mening icke ensidigt inriktas på studiet av de rättsliga normerna. I examen bör även ingå ett samhällsvetenskapligt inslag. Det är nämligen av väsentlig betydelse, att juristen äger insikter om samhället och dess institutioner. Det samhällsvetenskapliga inslaget bör syfta till att öppna blicken för sammanhanget mellan rättsreglerna samt sociala, ekonomiska och politiska faktorer.

Samhällsvetenskaperna har enligt den nuvarande examensstadgan en mycket blygsam plats på studieplanen för juris kandidatexamen. Ämnet nationalekonomi är visserligen upptaget på studieplanen men det är icke något obligatoriskt ämne. De studerande äger nämligen välja mellan detta ämne och ämnet romersk rätt. Kommittén tänkte sig, att en halv termin skulle obligatoriskt ägnas åt ett ämne, benämnt ekonomisk samhällskunskap. Kanslern går i sitt förslag väsentligt längre än kommittén, när det gäller att stärka det ekonomiska inslaget i utbildningen. Enligt dennes förslag skall en termin anslås åt ämnet nationalekonomi, vari även skulle inrymmas vissa företagsekonomiska moment. Utredningsmännen förordar samma studietid som kanslern men anser, att företagsekonomien bör likställas med nationalekonomien. Enligt utredningsmännens förslag skall en termin ägnas åt ett ämne, benämnt samhälls- och företagsekonomi. Utredningsmännen motiverar denna ändring i förhållande till kanslerns förslag främst med önskemålet att samordna undervisningen för juris kandidatexamen med undervisningen för de samhällsvetenskapliga examina. Samtidigt framhäver utredningsmännen, att juristerna har behov av insikter jämväl i företags-

ekonomi. Enligt min mening har utredningsmännen anfört vägande skäl för sitt förslag. Jag anser mig därför böra biträda detsamma.

Enligt utredningsmännens mening bör vidare ett samhällsvetenskapligt inslag komma redan i samband med den propedeutiska kursen. Några av professorerna i de samhällsvetenskapliga ämnena liksom även några av juris professorerna skall sålunda enligt utredningsmännens förslag i samband med nämnda kurs hålla några översiktliga, introducerande föreläsningar i de mera centrala samhällsvetenskapliga, respektive juridiska ämnena. Ifrågavarande introduktioner synes mig kunna bli av värde för de nyinskrivna studerande, och jag ansluter mig därför till utredningsmännens förslag.

Som ett led i strävandena att ge de studerande kunskaper om de reala samhällsförhållandena får ses de kurser i de s. k. hjälpvetenskaperna, vilka enligt kanslerns — av utredningsmännen biträdda — förslag skall anknytas till studiet av straffrätten och processrätten. Av dessa hjälpvetenskaper må här särskilt nämnas kriminologien. För egen del anser jag starka skäl tala för att de studerande erhåller utbildning i här avsedda hjälpvetenskaper och att särskilda kurser anordnas för ändamålet.

Enligt kanslerns förslag sådant detta närmare utformats av utredningsmännen har möjlighet öppnats för den studerande att under sista terminen vid de tillämpade juridiska studierna anknyta till lämpligt samhällsvetenskapligt ämne eller att ersätta de juridiska studierna med studier av ett samhällsvetenskapligt ämne. Vad sålunda förordats anser jag lämpligt.

Vid flera tillfällen har framförts krav på att socialrätten skulle ges större plats på studieschemat.

Kommittén fann för sin del inte lämpligt, att de socialrättsliga områdena — vilka är dels arbetsrätten, dels socialvårdsrätten, d. v. s. socialhjälp-, barnvårds-, alkoholist- och socialförsäkringslagstiftningen — skulle brytas ut för att bilda ett särskilt examensämne. Dessa rättsområden borde enligt kommittén i stället studeras tillsammans med de ämnen, varmed de principiellt och funktionellt hade samband. Arbetsrätten skulle i huvudsak hänföras till civilrätten och socialvårdsrätten till förvaltningsrätten.

Socialstyrelsen framför i sitt yttrande vissa erinringar mot kommitténs förslag. Socialrätten måste enligt socialstyrelsens mening — oavsett om arbetsrätten hänföres dit eller icke — anses tillräckligt omfattande och homogen för att erhålla en självständig och central plats på studieplanen. Jag avser i det följande att förorda, att en av de nuvarande civilrättsprofessorerna vid Stockholms högskola ändras till att avse professor i civilrätt, särskilt arbetsrätt, samt att vid högskolan inrättas en preceptur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt. I Uppsala och Lund skulle de socialrättsliga ämnena dock icke bli särskilt företrädde. Under sådana förhållanden synes det mig icke möjligt att låta socialrätten bilda ett självständigt examensämne. Enligt kanslerns förslag skall förvaltningsrätten sammanföras med statsrätten till ett ämne, offentlig rätt. Att i benämningen av detta examensämne särskilt markera, att det omfattar socialvårdsrätt, torde icke vara nödvändigt.

Enligt socialstyrelsens mening skulle det kunna befaras, att de socialrättsliga områdena komme att skjutas åt sidan och bli betraktade som peri-

fera i förhållande till andra delar av det examensämne, där de inginge. Jag anser mig böra förutsätta, att kanslern vid fastställandet av studieplanerna för civilrättsämnena och ämnet offentlig rätt kommer att ha sin uppmärksamhet särskilt riktad på frågan om socialrättens ställning och att han, om han så finner lämpligt, i vederbörande studieplan anger vilken studietid, som bör beräknas för socialrätten.

Studietiden för juris kandidatexamen skall enligt föreliggande förslag såsom hittills vara normalt nio terminer eller fyra och ett halvt år. Att ge en fullgod utbildning på kortare tid torde i regel icke vara möjligt. Undervisningen skall i varje ämne ordnas så, att den studerande kan påbörja studierna i ämnet antingen höst- eller vårtermin. Deltagarna avses skola uppdelas i flera grupper än förut.Handledningen bör därför i framtiden bli väsentligt effektivare än för närvarande. Härigenom får studieresultaten antagas bli bättre och risken för onödiga studieavbrott mindre. Vidare bör man kunna utgå ifrån att den studerande normalt skall komma att ta sin examen inom den i studieordningen förutsatta tiden. Å andra sidan bör studieordningen lämna sådan frihet, att den som har särskild fallenhet kan nå examen även på kortare tid.

Enligt de teologiska och filosofiska examensstadgorna skall en studietid termin anses motsvara fem månaders studietid och ett studieår tio månaders studietid. Kanslern och utredningsmännen har lagt samma studietider till grund för sina planer över studieången för juris kandidatexamen. Studieåret är således längre än det akademiska läsåret, som avbrytes av ferier under en månad på vintern och tre månader under sommaren. Kanslern framhåller vikten av att de studerande beredes tillfälle att få tentera även under sommarmånaderna, men han finner sig inte kunna förorda, att en uttrycklig föreskrift meddelas härom.

I föreliggande förslag till studieordning förutsättes som det normala, att studierna i ett ämne skall avslutas, innan den studerande påbörjar studierna i ett nytt ämne. Övergång från ett ämne till ett annat ämne sker som regel vid början eller i mitten av en studietid. Antages studieåret omfatta flera månader än det akademiska läsåret, så måste åtminstone en del av juni månad regelmässigt ägnas åt inläsning av något ämne. Under sådana förhållanden är det enligt min mening nödvändigt att en föreskrift meddelas om att vederbörande universitetsmyndighet skall vara skyldig att tillse att tentamina anordnas även i juni månad i sådana ämnen, som enligt studieplanen skall vara inlästa vid terminens slut.

Vad kanslern och utredningsmännen i övrigt anfört och föreslagit har jag funnit icke föranleda några särskilda uttalanden från min sida.

Som jag erinrat om i det föregående, framhöll jag vid anmälan i 1956 års statsverksproposition av frågan om omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen, att jag efter den beredning av ärendet, som då medhunnits, ansåg mig kunna i stort sett godtaga kanslerns förslag beträffande omläggning av juristutbildningen. Efter den ytterligare beredning av ärendet, som nu ägt rum, vill jag sammanfattningsvis uttala, att jag funnit mig böra föreslå att en omläggning av juristutbildningen sker i huvudsaklig överensstämmelse med kanslerns förslag med de jämkningar däri, som förordats av utredningsmännen.

Juridisk-samhällsvetenskaplig examen

Kommittén

En kombinerad juridisk-samhällsvetenskaplig examen är enligt kommitténs mening erforderlig för åtskilliga, främst inom förvaltningen förekommande arbetsuppgifter. Till avsevärd del består dessa i att handlägga ärenden, varvid god förmåga att tillämpa författningar är av stor betydelse. Särskilt för sådana inom förvaltningen alltmer förekommande arbetsuppgifter, vilka kräver en självständig bedömning av reala förhållanden, är emellertid enligt kommitténs uppfattning även samhällsvetenskapliga insikter av vikt. De egentliga förvaltningsuppgifterna har hittills i övervägande grad handlagts av jurister. Det synes emellertid, anför kommittén vidare, som om åtskilliga sådana uppgifter lika bra och med bättre förutsättningar för bedömning av de behandlade ärendenas samhälleliga bakgrund och betydelse skulle kunna handläggas av befattningshavare, som med en lämpligt avvägd juridisk utbildning förenar viss samhällsvetenskaplig skolning. Nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen är enligt kommitténs mening icke lämpligt utformad. För att tillgodose det ifrågavarande utbildningsbehovet anser kommittén, att en examen erfordras som bl. a. innehåller ett starkare och mera allsidigt inslag av juridik. Kommitténs majoritet förordar inrättande av en *juris politices magisterexamen*.

Utredningsmännen

Utredningsmännen framhåller, att en utgångspunkt vid uppdragandet av riktlinjerna för en juridisk-samhällsvetenskaplig examen har varit, att denna icke får ta i anspråk längre studietid än nio terminer. Detta innebär i jämförelse med nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen en ökning med en termin, en ökning som emellertid enligt utredningsmännens mening är oundgänglig med hänsyn till att avsikten är, att de studerande skall få både en god juridisk och en god samhällsvetenskaplig utbildning. Utredningsmännen anser, att den juridiska och den samhällsvetenskapliga utbildningen i den kombinerade examen bör tilläggas lika vikt och att studietiden bör fördelas så, att ungefär hälften kommer på vardera området. Det kan enligt utredningsmännens mening icke hävdas, att det ena området är viktigare än det andra. Utredningsmännen har ansett det önskvärt att skapa en juridisk-samhällsvetenskaplig examen, vilken i likhet med juris kandidatexamen är i det närmaste helt standardiserad. De som utexamineras bör nämligen vara i lika mån användbara på

alla områden, där de i framtiden skall göra sin arbetsinsats. Därmed har, betonar utredningsmännen, icke förnekats betydelsen av att universiteten utbildar specialister inom olika grenar av samhällsvetenskaperna, men utbildningen av specialister bör ske inom ramen för en filosofisk-samhällsvetenskaplig examen.

Med utgångspunkt i den av utredningsmännen förordade normalplanen över studiegången för juris kandidatexamen föreslår utredningsmännen två alternativa studievägar för juridisk-samhällsvetenskaplig examen. Dessa har utformats på följande sätt.

Alternativ I

Termin	Ämne	Antal studiemånader
1—3	Samma studiegång som för juris kandidatexamen (propedeutisk kurs i juridik utbyggd med 8 rättsvetenskapliga och 8 samhällsvetenskapliga föreläsningar, samhälls- och företagsekonomi, rätthistoria och civilrätt I, d. v. s. allmän civilrätt, allmän förmögenhetsrätt samt reglerna beträffande lös egendom)	15
4	Civilrätt IV (kursundervisning avseende associationsrätt, arbetsrätt, familjerätt och fastighetsrätt)	2 ½
5	Processrätt	2 ½
5	Offentlig rätt	5
6	Finansrätt	2 ½
—————		
	Statskunskap	2 ½
7	Statistik	5
8	Nationalekonomi	5
9	Nationalekonomi	2 ½
	Tillämpade studier i <i>antingen</i> ett juridiskt ämne <i>eller</i> dylikt ämne med anknytning till samhällsvetenskapligt ämne	2 ½

Alternativ II

1	Propedeutisk kurs i juridik utbyggd med 8 rättsvetenskapliga och 8 samhällsvetenskapliga föreläsningar	2 ½
	Kurs i företagsekonomi	2 ½
2	Statistik	5
3	Statskunskap	5
4	Nationalekonomi	5
5	Nationalekonomi	5
—————		
6	Civilrätt I	5
7	Civilrätt IV	2 ½
	Processrätt	2 ½
8	Offentlig rätt	5
9	Finansrätt	2 ½
	Tillämpade studier i <i>antingen</i> juridiskt ämne <i>eller</i> dylikt ämne med anknytning till samhällsvetenskapligt ämne	2 ½

Departementschefen

Departementschefen anför i fråga om juridisk-samhällsvetenskaplig examen följande.

I en juridisk-samhällsvetenskaplig examen bör den juridiska och den samhällsvetenskapliga utbildningen ingå som likvärdiga och varandra stödjande element. Denna examen bör sikta till en sådan juridisk skolning, att den som avlagt examen självständigt kan tillämpa författningar och handlägga juridiskt-administrativa ärenden. Genom studiet av vissa samhällsvetenskapliga ämnen skall han vidare ha lärt sig att behärska samhällsvetenskaplig metod.

Mot kommitténs förslag till juris *politices* magisterexamen har under remissbehandlingen invänts, att denna examen icke skulle ge en fullvärdig juristutbildning, därför att den skulle sakna motsvarighet till de fördjupade studier, som utgjorde ett huvudled i juristutbildningen enligt förslaget till juris kandidatexamen. Utredningsmännen har sökt taga hänsyn till denna invändning. Enligt deras förslag till juridisk-samhällsvetenskaplig examen skall studierna för denna examen avslutas med en period av tillämpade juridiska studier i valfritt ämne. Vad den studerande förut fått lära sig i metodiskt hänseende skall han under en halv termin tillämpa och bygga ut i samband med uppgiften att lösa ett begränsat problem. Utredningsmännen anser, att de tillämpade juridiska studierna helst bör anknytas till ett samhällsvetenskapligt ämne. Den studerande skulle härigenom få pröva vilket stöd han kan ha av sin samhällsvetenskapliga utbildning vid arbetet med en juridisk uppgift. Utredningsmännens förslag att i examen skall ingå en period av tillämpade studier innebär enligt min mening en väsentlig förbättring av kommitténs förslag.

Vad beträffar den juridiska delen av utbildningen må i övrigt nämnas, att huvudparten av civilrättsstudiet enligt utredningsmännens förslag skall vara gemensam med juris studerandenas. Under en termin skall juris *politices* studerandena — i likhet med juris studerandena — läsa ämnet civilrätt I, omfattande allmän civilrätt och lösegendomsrätt, och sålunda få skolning på det område, som betraktas som juridikens mest centrala. Därefter skall juris *politices* studerandena läsa huvuddragen av övriga särskilt väsentliga delar av civilrätten, sammanförda till ett ämne benämnt civilrätt IV. I detta ämne skall ordnas särskild kursundervisning. I ämnet processrätt skall enligt utredningsmännens förslag utnyttjas undervisningen för juris kandidatexamen. Studietiden skall vara något kortare än för sistnämnda examen och studiet koncentreras på domstolsprocessen. I förvaltningen är det av naturliga skäl icke möjligt att i alla delar följa samma regler som vid domstolarna. Att ämbetsmannen i förvaltningen har kunskap om domstolsprocessen, är emellertid enligt utredningsmännen väsentligt. Domstolsprocessen med dess starka rättssäkerhetsgarantier tjänar nämligen som en riktpunkt även för förvaltningsprocessen. I ämnena offentlig rätt och finansrätt skall enligt utredningsmännens förslag studiefordringarna vara desamma som för juris kandidatexamen. I fråga om ämnet straffrätt föreslår utredningsmännen ingen ändring i förhållande till vad som f. n. gäller beträffande statsvetenskaplig-juridisk examen. Detta innebär, att i nämnda

ämne icke skall meddelas någon undervisning utöver den, som inrymmes i den propedeutiska kursen.

Beträffande den samhällsvetenskapliga delen av juridisk-samhällsvetenskaplig examen innebär utredningsmännens förslag icke lika stora förändringar av nuvarande bestämmelser. Nationalekonomi bibehålles som huvudämne, i vilket skall krävas två betyg. I övrigt skall denna del av examen avse studier för ett betyg i statistik och ett betyg i statskunskap jämte en halvterminkurs i företagsekonomi. Examen föreslås bli helt standardiserad, vilket innebär att den nuvarande valfriheten avskaffas. Att företagsekonomi skall ingå i examen, innebär en viktig nyhet. I anslutning härtill vill jag nämna, att jag i det följande kommer att föreslå inrättande av professurer i detta ämne vid universiteten i Uppsala och Lund. För att undervisning skall kunna ordnas i företagsekonomi för juridisk-samhällsvetenskaplig examen och för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen i Göteborg förutsättes medverkan av handelshögskolan därstädes. I Stockholm blir undervisningen i ämnet beroende av medverkan från handelshögskolan i Stockholm, särskilt när det gäller studier för två eller högre betyg. Efter vad jag inhämtat är handelshögskolorna villiga att medverka till nu avsedd undervisning.

Utredningsmännens förslag innebär, att studietiden för juridisk-samhällsvetenskaplig examen skall omfatta fyra och ett halvt år, d. v. s. samma studietid som för juris kandidatexamen. Nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen torde kräva ungefär fyra år. Studietiden kommer enligt utredningsmännens förslag att ungefär lika fördelas, på juridiska och på samhällsvetenskapliga studier.

I enlighet med vad jag inledningsvis anfört anser jag mig nu endast böra ta ställning till huvudgrunderna i utredningsmännens förslag. Då jag funnit mig böra godtaga dessa, föreslår jag, att nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen modifieras i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmännens förslag och i fortsättningen benämnes juridisk-samhällsvetenskaplig examen.

Filosofisk-samhällsvetenskaplig examen

Kommittén

Den samhällsvetenskapliga utbildningen bör enligt kommittén tillgodoses inom ramen för en särskild examen, benämnd *politices magisterexamen*. Denna examen bör bestå av två delar, nämligen en tidigare standardiserad del med inledande studier i ett flertal ämnen och en senare del med fördjupade studier i ett mindre antal valfria ämnen.

Den för samtliga studerande gemensamma *första examensdelen* om fem studietermener skall enligt kommitténs förslag omfatta följande sju fasta examensämnen: statistik, statskunskap, kulturgeografi, företagsekonomi, nationalekonomi, sociologi och rättskunskap. Enligt kommitténs mening bör dessa ämnen läsas i stort sett i angiven ordning. Under *politices magisterexa-*

mens senare del skall enligt kommitténs förslag studier bedrivas dels i ett huvudämne under tre terminer, dels i ett stödämne under en termin.

Den av kommittén föreslagna *politices kandidatexamen* avses skola omfatta de fasta ämnena i *politices* magisterexamen jämte omkring en termins ytterligare studier i ett valfritt samhällsvetenskapligt ämne.

Universitetskanslern

Kanslern framlägger ett av honom utarbetat förslag till *politices* magisterexamen, vilket kan sammanfattas på följande sätt.

De samhällsvetenskapliga ämnena nationalekonomi, statistik, statskunskap, sociologi, kulturgeografi, företagsekonomi och ekonomisk historia blir examensämnen i *politices* magisterexamen. Särskilda kurser anordnas i kulturgeografi och i företagsekonomi med ekonomisk redovisning. Var och en av dessa båda kurser bör vara av ungefär samma omfattning som en 1/2-betygskurs. Denna betygsenhet skall dock icke komma till användning. För examens godkännande skall fordras, förutom de båda nyssnämnda särskilda kurserna, minst 1 betygsenhet i ett vart av ämnena nationalekonomi, statistik och statskunskap, en studiekurs i ämnet rättskunskap, motsvarande fordringarna för 1 betygsenhet i detta ämne, samt minst 2 betygsenheter i minst två examensämnen, av vilka det ena skall vara antingen nationalekonomi eller statistik. Den sammanlagda minimibetygssumman blir alltså 6 enheter. Härtill kommer de båda särskilda kurserna om vardera ungefär en halv studietid.

Utredningsmännen

Utredningsmännen förordar, att man samordnar filosofisk-samhällsvetenskaplig examen med juridisk-samhällsvetenskaplig examen sålunda: Den fasta kärnan i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen blir densamma som den samhällsvetenskapliga delen i juridisk-samhällsvetenskaplig examen, alltså två betyg i nationalekonomi, ett betyg i statistik och ett betyg i statskunskap samt en halvterminkurs i företagsekonomi. Till examens kärna skall också höra krav på någon kunskap om rättssystemets allmänna grunder. Utredningsmännen anser att man på denna punkt bör stanna vid att kräva den propedeutiska kursen för juris kandidatexamen. Utredningsmännen har funnit en studietid på åtta terminer tillräcklig för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen.

Utredningsmännen föreslår, att examensämnen skall vara de hittillsvarande samhällsvetenskapliga ämnena nationalekonomi, statistik, statskunskap, sociologi och ekonomisk historia. Därtill bör komma som nya samhällsvetenskapliga ämnen: företagsekonomi, kulturgeografi och allmän rättsvetenskap. Såsom examensämnen bör enligt utredningsmännen likale-

des kunna väljas matematik och historia. Det synes lämpligt, att den som så önskar skall kunna förvärva fyra betyg i vilket som helst av de samhällsvetenskapliga ämnena.

Enligt utredningsmännens förslag blir normalplanen över studiegången för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen följande.

Termin	Ämne	Antal studiemånader
	I. Kärna (samma studieordning som för juridisk-samhällsvetenskaplig examen alternativ II).	
1	Propedeutisk kurs i juridik utbyggd med 8 rättsvetenskapliga och 8 samhällsvetenskapliga föreläsningar	2 ½
	Kurs i företagsekonomi	2 ½
2	Statistik	5
3	Statskunskap	5
4	Nationalekonomi	5
5	Nationalekonomi	5
	II. Valfri del	
6—8	Studier i ett eller flera examensämnen för uppnående av ytterligare tre betygsheter, dock att minst två betygsheter skall nås i ett annat samhällsvetenskapligt ämne än nationalekonomi (två betygsheter i sistnämnda ämne ingår alltid i examens kärna).	

Departementschefen

Rörande filosofisk-samhällsvetenskaplig examen uttalar *departementschefen*.

En översyn av gällande bestämmelser om statsvetenskaplig-filosofisk examen är påkallad bl. a. på grund av den utbyggnad av den samhällsvetenskapliga ämnesgruppen, som ägt rum sedan denna examen inrättades 1935. Vidare aktualiseras en översyn av nämnda bestämmelser, därest nuvarande statsvetenskaplig-juridisk examen i enlighet med vad jag föreslagit i det föregående skall ersättas med en efter andra grunder än denna uppbyggd juridisk-samhällsvetenskaplig examen.

Såsom framgår av min förut lämnade redogörelse har kommittén, kanslern och utredningsmännen framlagt olika förslag beträffande utformningen av en filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Enligt kommitténs förslag skall nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen ersättas med en examen av helt ny typ. Examens första del, omfattande fem terminer, avsåg att ge en bred samhällsvetenskaplig orientering genom särskilda kurser i ett stort antal ämnen. Därefter skulle enligt förslaget komma en period av fyra terminer med studier av ett huvudämne och ett stödämne. Som kanslern framhåller kan inrättandet av en sådan examen beräknas medföra förhållandevis dryga kostnader, eftersom examen förutsätter, att särskild undervisning anordnas i ett flertal ämnen. Vidare kan denna undervisning antagas komma att avse endast relativt små studentgrupper. Kommitténs förslag har också den nackdelen, att studietiden förlänges från nuvarande fyra år till fyra och ett halvt år. Såsom påpekats vid remissbehandlingen är förslaget behäftat även med andra svagheter.

Kanslerns förslag innebär, att en samhällsvetenskaplig examen skall utformas i så nära anslutning som möjligt till bestämmelserna för filosofisk ämbetsexamen och för filosofie kandidatexamen. Utredningsmännen upp-tager i sitt förslag tankegångar från kanslerns förslag men bevarar samtidigt huvudgrunderna i nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen.

Enligt kanslerns förslag kan en tre-betygskurs icke rymmas inom examens minimibetygssumma (sex betygsheter). En sådan utformning är enligt min mening icke den lämpligaste. Även om man icke vill ställa kravet, att tre betyg i ett ämne skall vara obligatoriskt, bör man dock icke förlora ur sikte, att här avsedda examen är tänkt som en examen för specialister. Examensordningen bör med hänsyn härtill vara så konstruerad, att det framstår som fördelaktigt för den studerande att fördjupa sig på något område. Enligt utredningsmännens förslag kan inom den obligatoriska betygssumman (sju betygsheter) rymmas en tre-betygskurs i valfritt samhällsvetenskapligt ämne. Även en fyra-betygskurs är tänkbar inom ramen för nämnda betygssumma, därest den studerande väljer något av ämnena nationalekonomi, statistik eller statskunskap. Den studerande får således möjlighet att utnyttja sin examen till en verklig expertutbildning. Om examen utformas enligt utredningsmännens förslag, kan behovet att bygga på denna med en licentiatexamen beräknas i framtiden bli mindre än för närvarande.

Utredningsmännens förslag innebär vidare, att undervisningen för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen samordnas med undervisningen för juridisk-samhällsvetenskaplig examen. Den samhällsvetenskapliga delen av sistnämnda examen skall sålunda enligt utredningsmännens förslag även utgöra »kärnan» i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen.

Studietiden är enligt kanslerns förslag tre och ett halvt år och enligt utredningsmännens fyra år. Denna skillnad är dock delvis skenbar. För åtskilliga ämneskombinationer skulle även enligt kanslerns förslag krävas en studietid av fyra år.

Jag anser mig härefter böra närmare beröra en fråga, som varit föremål för särskild uppmärksamhet under utredningsarbetet. I nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen ingår bl. a. den propedeutiska kursen för juris kandidatexamen. Denna skall enligt kommitténs förslag ersättas med en särskild kurs i rättskunskap. Enligt kanslerns förslag skall en termin obligatoriskt ägnas åt ett ämne, benämnt rättskunskap, omfattande dels en propedeutisk kurs särskilt anordnad för denna examen, dels viss undervisning avsedd att belysa framför allt rättsreglernas funktion i samhället. Tanken på ett mera humanistiskt studium av rättsordningen synes mig i och för sig tilltalande. Kanslerns förslag förutsätter emellertid inrättande av särskilda lärartjänster vid de olika lärosätena. Utredningsmännen åter förordar att i examen skall liksom hittills ingå den propedeutiska kursen för juris kandidatexamen. De har emellertid ansett sig böra föreslå, att inom examens ram beredes möjlighet till ett mera humanistiskt studium av rättsordningen. Enligt utredningsmännens förslag skall sålunda ett ämne, benämnt allmän rättsvetenskap, kunna ingå som ett valfritt ämne i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Såsom jag närmare kommer att beröra i det följande, har utredningsmännen tänkt sig, att undervisningen i detta ämne skall meddelas av lärarkrafter inom de juridiska fakulteternas förstärkta lärarorganisation.

I enlighet med vad jag inledningsvis anfört anser jag mig i detta samman-

hang endast böra taga ställning till huvudgrunderna för en omläggning av den samhällsvetenskapliga utbildningen. Jag har därvid funnit mig böra förorda, att en omläggning sker i enlighet med huvudgrunderna i utredningsmännens förslag. Jag föreslår sålunda, att nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen modifieras i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmännens förslag och i fortsättningen benämnes filosofisk-samhällsvetenskaplig examen.

Avslutningsvis må påpekas, att det självfallet alltjämt skall vara möjligt att bedriva samhällsvetenskapliga studier även inom ramen för filosofie kandidatexamen och filosofisk ämbetsexamen.

Motion

I *motionen II: 536* har hemställts, att i den filosofisk-samhällsvetenskapliga examen måtte ingå en kurs på en halv termin i kulturgeografi samt att kursen i företagsekonomi måtte utbyggas till 1-betygskurs.

Motionären erinrar om att kanslern föreslagit, att i den samhällsvetenskapliga examen skulle ingå en kurs i kulturgeografi, samt framhåller att för en rätt förståelse av samhällsutvecklingen och näringslivet förutsättes kunskaper inom detta ämnesområde.

Till motivering för det framförda yrkandet anför motionären vidare i huvudsak följande.

Man har anledning förmoda, att de, som avlägger filosofisk-samhällsvetenskaplig examina, i stor utsträckning kommer att syssla med ekonomiska frågor i både näringsliv och statliga och kommunala instansers ekonomiskt betonade organ. Ur den synpunkten är det angeläget, att den i denna examen ingående kursen i företagsekonomi utbygges till en 1-betygskurs. Den förlängning av studietiden, som härigenom skulle uppstå, blir en halv termin. Tillsammans med kursen i kulturgeografi skulle detta göra, att studietiden för den filosofisk-samhällsvetenskapliga examen skulle bli av samma längd som den juridisk-samhällsvetenskapliga examen.

Läroorganisationen vid de juridiska fakulteterna m. m.

Beträffande den *nuvarande läroorganisationen* får utskottet hänvisa till propositionen, s. 69.

Kommittén

Kommittén framlägger förslag till dels förstärkning av den juridiska läroorganisationen, dels åtgärder för den vetenskapliga rekryteringen. Vad läroorganisationen beträffar anför kommittén, att dennas storlek och

uppbyggnad i första hand måste bestämmas av behovet av undervisning. De akademiska lärarbefattningarna är emellertid på en gång lärar- och forskarbefattningar, varför den juridiska forskningens behov enligt kommitténs mening även måste beaktas.

Enligt kommitténs mening föreligger en påtaglig l ä r a r b r i s t vid de juridiska fakulteterna. Lärarbristen har enligt kommitténs mening lett till betydande olägenheter i flera avseenden. Deltagarantalet vid seminarieövningar kunde uppgå till mellan 50 och 60, stundom betydligt flera studenter. Ehuru ett deltagarantal av 15 borde vara maximum vid dylika övningar, har kommittén vid uppgörandet av förslaget till lärarorganisation ansett sig böra utgå från i genomsnitt 20—30 deltagare. I annat fall skulle krävas en sådan förstärkning av lärarorganisationen, att kommittén ej vågat räkna därmed för den närmaste tiden. Lärarkrafternas fåtalighet har vidare enligt kommitténs mening medfört, att undervisning i flera ämnen eller delar av ämnen endast kunnat meddelas en gång per läsår. Följden härav blev att de många studerande, som av olika anledningar kom i otakt med studieplanen, måste bevista undervisning och delta i seminarieövningar i ett ämne, medan de samtidigt studerade ett annat. För att råda bot på sådana missförhållanden är det enligt kommittén nödvändigt att tillse att i varje fall i de större och viktigare ämnena undervisning meddelas under såväl höst- som vårtermin. Genom en sådan dubbling av undervisningen uppnås även — anför kommittén vidare — att antalet deltagare i kurser och övningar kan hållas vid en mera rimlig nivå. Bristen på lärarkrafter har enligt kommittén även lett till att tentamensbördan för många professorer blivit mycket tyngande. Särskilt gäller detta de professorer, vilka har att svara för två examensämnen. I det övervägande antalet ämnen råder brist på goda och lämpliga läroböcker, vilket till stor del anses bero på att lärarna är alltför få och för hårt belastade. Lärarna har ej heller kunnat ge nödig handledning åt dem som bedriver högre juridiska studier. Att antalet som påbörjat sådana studier sedan lång tid tillbaka varit synnerligen ringa, torde enligt kommitténs uppfattning till stor del bero på att sådan handledning ej kunnat påräknas. Kommittén understryker slutligen, att förutsättningen för en bättre undervisning och därmed för en bättre juristutbildning är, att de juridiska lärarna erhåller ökade möjligheter att bedriva vetenskaplig verksamhet.

I en utbyggd juridisk l ä r a r o r g a n i s a t i o n bör enligt kommitténs mening ingå lärare av olika grader liksom fallet är inom övriga fakulteter. En upprustning av de juridiska fakulteterna bör därför icke främst sikta till att skapa flera professorer. Det som framför allt erfordras är kvalificerade lärarkrafter av lägre grad än professorer. Dessa lärare skall väsentligen ansvara för undervisningen och examinationen i den del av juris kandidatexamen som enligt den föreslagna studieplanen omfattar tredje till

och med sjunde terminerna. Kommittén föreslår, att i de större och viktigare ämnena skall inrättas *preceptorstjänster*.

Kommittén framhåller vidare, att vid undervisningen bör medverka praktiskt verksamma jurister. Även assistenter och amanuenser av olika grader bör anlitas för skilda undervisningsuppdrag och som biträden vid forskningsarbete.

Kommittén föreslår att vid de juridiska fakulteterna inrättas sammanlagt 9 nya professorer, nämligen tre i allmän rättslära — en professor vid var och en av de juridiska fakulteterna — två i internationell rätt — en professor i Uppsala och principbeslut om en professor i Lund — samt vid Stockholms högskola därjämte en professor i finansrätt med finansvetenskap, en i civilrätt, särskilt arbetsrätt, en i förvaltningsrätt, särskilt socialvårdsrätt och en i kriminologi. Utöver de sålunda förordade nya professorerna vid de juridiska fakulteterna föreslås inrättande av vissa nya professorer i samhällsvetenskapliga ämnen vid de humanistiska fakulteterna, nämligen bl. a. 2 professorer i *nationalekonomi* — en vid vart och ett av universiteten i Uppsala och Lund.

Kommittén föreslår på grundval av beräkningar av undervisningsbehovet, att vid de juridiska fakulteterna inrättas sammanlagt 19 *preceptorstjänster*. Vid vardera fakulteten i Uppsala och Lund bör finnas tre sådana befattningar i civilrätt, en i straffrätt, en i processrätt och en i förvaltningsrätt, medan fyra tjänster i civilrätt samt en tjänst i vart och ett av ämnena straffrätt, processrätt och förvaltningsrätt föreslås inrättade vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm.

Vid ett genomförande av kommitténs förslag i övrigt beträffande lärarorganisationen anses det nuvarande antalet *docenturer* i stort sett vara tillfyllest.

Kommittén finner det önskvärt, att varje professor kunde beredas tillfälle att vid sitt forskningsarbete anlita en *assistent eller amanuens*.

Universitetskanslern

Kanslern understryker, att en förstärkning av de juridiska fakulteternas lärarorganisation är en av de mest angelägna uppgifterna, då det gäller att förbättra den juridiska utbildningen, och finner kommitténs förslag till nya lärarbefattningar i stort sett väl avvägda.

Såvitt gäller av kommittén föreslagna nya professorer tillstyrker kanslern, att vid var och en av de tre fakulteterna inrättas en professor i allmän rättslära samt i Stockholm dessutom en professor i finansrätt med finansvetenskap, en professor i civilrätt, särskilt arbetsrätt, en professor i förvaltningsrätt, särskilt socialvårdsrätt, samt en professor i kriminologi. Kanslern anser däremot professorerna i internationell rätt i Uppsala och

Lund icke lika nödvändiga som övriga nya professurer för att utbildningen skall kunna läggas upp på ett ändamålsenligt sätt.

Kanslern finner i likhet med kommittén, att behov föreligger av en ny professur i nationalekonomi vid vart och ett av universiteten i Uppsala och Lund. Ifrågavarande befattningar bör enligt kanslerns mening benämnas professurer i nationalekonomi, ej såsom kommittén föreslagit professurer i nationalekonomi med ekonomisk politik.

Kanslern delar kommitténs uppfattning, att en av de mest angelägna åtgärderna är inrättande av ordinarie lärarbefattningar vid sidan av professurerna. De av kommittén föreslagna *preceptorerna* kan enligt kanslerns mening närmast jämföras med t. ex. laboratorerna inom de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna, vilka befattningshavare i flertalet fall — liksom nu berörda preceptorer — har till uppgift att sköta en del av undervisningen och examinationen inom en av professor företrädd disciplin.

Kanslern föreslår, att sammanlagt 13 precepturer inrättas, därav 4 i Uppsala, 4 i Lund och 5 i Stockholm. Kanslern finner, att åtminstone två precepturer i civilrätt behövs i vardera Uppsala och Lund. Vid beräkningen av lärarbehovet i civilrätt i Stockholm har kanslern utgått från att den föreslagna professuren i civilrätt, särskilt arbetsrätt, kommer till stånd. Enligt kanslerns beräkning erfordras i Stockholm två precepturer i civilrätt. Kanslern föreslår vidare inrättande av tre precepturer i rättsvetenskap, en vid var och en av de juridiska fakulteterna.

För övriga ämnen tillstyrker kanslern inrättandet av sammanlagt fyra precepturer.

Med hänsyn till att det är synnerligen angeläget att bästa möjliga förutsättningar skapas för ökad juridisk forskning föreslår kanslern, att tre e. o. *forskardocentbefattningar* inrättas, nämligen en vid var och en av de tre juridiska fakulteterna.

För undervisning i nationalekonomi för juris kandidatexamen erfordras enligt kanslerns beräkning, förutom professorn, en *biträdande lärare*. Kanslern förordar därför, att en befattning som biträdande lärare i nationalekonomi inrättas vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm. Kanslern tillstyrker juridiska fakultetens i Lund förslag om inrättande av en befattning som biträdande lärare i rättskunskap för i första hand den propedeutiska undervisningen inom fakulteten.

De av kommittén föreslagna *assistent- och amanuensbefattningarna* i juridiska ämnen finner kanslern i hög grad angelägna, och han tillstyrker därför inrättande av dessa befattningar. Kanslern föreslår, att en befattning som andre amanuens i nationalekonomi inrättas vid var och en av de tre juridiska fakulteterna.

Kommitténs förslag om användningen av *praktiskt verksamma* jurister i undervisningen föranleder ingen erinran från kanslerns sida.

Utredningsmännen

Utredningsmännen finner de av kanslern tillstyrkta *professorerna* erforderliga. Utredningsmännen förordar, att den av de nya professorerna vid Stockholms högskola, som skall särskilt avse socialvårdsrätt, benämnes *professur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt*. Samtidigt bör de nuvarande professorerna i förvaltningsrätt och statsrätt med folkrätt vid de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt professuren i statsrätt och förvaltningsrätt vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm erhålla nya benämningar. Professorerna i Uppsala och Lund bör benämnas professorer i *offentlig rätt med folkrätt* och professuren i Stockholm *professur i offentlig rätt*. Enligt utredningsmännens mening bör den nuvarande professuren i civilrätt jämte finansrätt vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm omändras till en *professur i civilrätt* från och med den tidpunkt, då den nya professuren i finansrätt med finansvetenskap blir besatt med ordinarie innehavare.

Bifalles kommitténs av kanslern och strafflagberedningen förordade förslag om inrättande vid Stockholms högskola av en professur i kriminologi, bör enligt utredningsmännens mening till denna professur knytas ett institut.

I fråga om antalet erforderliga *precepturer* finner utredningsmännen, att vid var och en av de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund behövs sammanlagt fem samt vid den juridiska fakulteten i Stockholm sammanlagt sex sådana befattningar. Detta innebär i jämförelse med kanslerns förslag en ökning med en preceptur vid var och en av de tre fakulteterna.

Av kanslern förordade *högre befattningar i övrigt samt assistent- och amanuensbefattningar* för juridiska ämnen tillstyrkes av utredningsmännen.

Undervisningen i *företagsekonomi* vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm kräver enligt utredningsmännen en *biträdande lärare*.

Vad beträffar *biträdespersonalen* föreslår utredningsmännen, att vid juridiska fakulteten i Uppsala inrättas en kanslibiträdestjänst i Ca 11 och två biträdestjänster i reglerad befordringgång. Vid Lundafakulteten finnes f. n. en kanslibiträdestjänst. Utredningsmännen anser behov föreligga vid denna fakultet av ytterligare en dylik tjänst och av två biträdestjänster i reglerad befordringgång. Vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm erfordras enligt utredningsmännen ett större antal biträden än vid fakulteterna i Uppsala och Lund. Antalet nyinrättade lärartjänster blir enligt förslaget högre i Stockholm än i Uppsala och Lund. Utredningsmännen anser, att vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm bör

inrättas tre kanslibiträdestjänster i Ca 11 och två biträdestjänster i reglerad befordringsgång. Av kanslibiträderna bör ett tjänstgöra vid kriminologiska institutet.

Utredningsmännen föreslår, att till de juridiska fakulteterna anvisas kursanslag med de belopp och för de ändamål, som framgår av följande sammanställningar.

Juridiska fakulteten i Uppsala

	Kronor
<i>Ändamål</i>	
Propedeutiska kurser	7.000
Särskilda lärare i civilrätt	8.500
Särskilda lärare i straffrättens hjälpvetenskaper	4.400
Särskilda lärare i processrätt	3.800
Särskilda lärare i finansrätt	1.200
Särskilda lärare i övrigt	5.000
Kurser i röstvärd och talteknik	2.000
	31.900
Avgår nu utgående kursanslag	28.400
Ökning av kursanslaget	3.500

Juridiska fakulteten i Lund

	Kronor
Särskilda lärare i civilrätt	8.500
Särskilda lärare i straffrättens hjälpvetenskaper	4.400
Särskilda lärare i processrätt	3.800
Särskilda lärare i finansrätt	1.200
Särskilda lärare i övrigt	5.000
Kurser i röstvärd och talteknik	2.000
	24.900
Avgår nu utgående kursanslag	27.900
Minskning av kursanslaget	3.000

Stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola

	Kronor
Propedeutiska kurser	10.500
Kurser i bokföring	4.800
Särskilda lärare i civilrätt	12.500
Särskilda lärare i straffrättens hjälpvetenskaper	3.200
Särskilda lärare i processrätt	6.600
Särskilda lärare i finansrätt	2.000
Särskilda lärare i övrigt	7.000
Kurser i röstvärd och talteknik	3.000
	49.600
Avgår nu utgående kursanslag	34.000
Ökning av kursanslaget	15.600

Utredningsmännen beräknar vidare medel för dels materiel m. m., dels insamling och arkivering av otryckt rättsvetenskapligt undervisningsmateriel, dels ock reseersättningar. I samband med juristutbildningsreformen

bör vidare enligt utredningsmännen anvisas vissa *engångsanslag* för upp-
rustning av de juridiska fakulteternas bibliotek.

De av kommittén föreslagna och av kanslern tillstyrkta tre nya *doktorand-
stipendierna* — ett vid varje fakultet — har av utredningsmännen medtagits
i kostnadsberäkningarna.

Departementschefen

Departementschefen anför beträffande den allmänna utformningen av
lärarorganisationen följande.

En omläggning av den juridiska samt den kombinerade juridiska och
samhällsvetenskapliga utbildningen enligt de huvudgrunder, vilka jag ti-
digare förordat, förutsätter en betydande utbyggnad av de juridiska fakul-
teternas personalorganisation.

Jag vill redan här nämna, att den förstärkning av fakulteternas personal-
organisation, som jag funnit erforderlig i samband med utbildningsrefor-
men, innebär nyinrättande av sammanlagt icke mindre än 4 professors-
och 14 preceptorsbefattningar, 3 befattningar som biträdande lärare, 17
assistent- och amanuensbefattningar samt 9 kanslibiträdes- och kontorsbi-
trädesbefattningar. Härvid har jag medtagit de — i avvaktan på utbildnings-
reformens genomförande — för innevarande budgetår inrättade och i årets
statsverksproposition (VIII; p. 80 och 99) för nästa budgetår föreslagna
precepturerna, tillhoppa 4 dylika befattningar. Om mitt förslag till utbygg-
nad av personalorganisationen genomföres, kommer icke blott undervis-
ningsbehovet enligt den nya studieordningen att tillgodoses utan även den
rättsvetenskapliga forskningen att ges väsentligt ökade resurser.

Genom inrättandet av förutnämnda precepturer har en helt ny lärarkate-
gori tillskapats vid de juridiska fakulteterna. Med en preceptor är — liksom
med en professur — förenad såväl åliggande att bedriva vetenskaplig forsk-
ning som skyldighet att svara för undervisning och examination. Preceptors
undervisningsskyldighet är av samma omfattning som professors. Behovet
av precepturer vid de juridiska fakulteterna har ingående motiverats av
kommittén. Härvid har kommittén understrukit, att undervisningen efter
det propedeutiska stadiet bör ligga på vetenskaplig nivå. Om man för nu
avsedda undervisning skulle använda — förutom professorer — enbart
docenter, blev lärarorganisationen enligt kommitténs mening oproportion-
nerligt stor, då en docent kan tagas i anspråk för undervisning endast i be-
gränsad omfattning. Kommittén har vidare framhåvt, att det icke torde vara
möjligt att tillgodose här åsyftade undervisningsbehov genom inrättande av
befattningar som biträdande lärare, då man vid de juridiska fakulteterna
sannolikt icke skulle kunna rekrytera dylika befattningar med docent-
kompetenta jurister. Även kanslern har betonat behovet av tjänster i pre-
ceptorsgraden vid de juridiska fakulteterna.

Av vad jag förut anfört framgår att huvudparten av de nya lärartjäns-
terna enligt mitt förslag skall vara precepturer. I de ämnen, där det kommer
att finnas lärare både i professors och i preceptors ställning, bör en arbets-
fördelning genomföras på så sätt, att professorn främst svarar för de mest
kvalificerade uppgifterna, medan huvuddelen av undervisningen vid de

grundläggande kurserna och tillämpningsövningarna lägges på preceptorn. De ordinarie lärarnas undervisning bör kompletteras med undervisning av praktiskt verksamma jurister. Härför torde anlitas domare eller advokater eller andra praktiker, vilka åtager sig undervisningsuppgiften som en bissyssa vid sidan av sitt ordinarie arbete. Det bör också kunna förekomma, att sådana personer för kortare perioder lösgöres från sitt ordinarie arbete för att helt ägna sig åt undervisning.

I fråga om de olika tjänsterna anför departementschefen.

Kommittén föreslår inrättande av tre *professurer i allmän rättslära*, nämligen en i Uppsala, en i Lund och en i Stockholm. Redan 1947 fattade riksdagen principbeslut om inrättande av professorer i allmän rättslära med rättsfilosofi i Uppsala och Lund, vilka professorer som benämningen antyder främst tänktes som forskarbefattningar. De av kommittén föreslagna professorerna avses skola ha rent juridisk karaktär med ämnesområdets tyngdpunkt förlagd till de för alla rättsområden gemensamma metodfrågorna, såsom frågor om lagskrivnings- och lagtolkningsteknik. Med professor i allmän rättslära skall vara förenad skyldigheten att svara för ett av de viktigaste ämnena i juris kandidatexamen. Ifrågavarande professorer har förordats av såväl kanslern som utredningsmännen. Då jag funnit de tre föreslagna professorerna i allmän rättslära nödvändiga för genomförandet av utbildningsreformen, tillstyrker jag inrättandet av dessa befattningar.

Vid Lunds universitet finnes sedan 1947 en professor i finansrätt och finansvetenskap. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 juli 1947 skall professuren i nationalekonomi med finansrätt vid universitetet i Uppsala vid den nuvarande innehavarens avgång, vilken kan beräknas ske den 1 juli 1958, förändras till en professor i finansrätt med finansvetenskap. Kommittén framhäver, att skattelagstiftningen kommit att spela en allt större roll i vår rättsordning. Enligt kommitténs mening bör en särskild *professur i finansrätt med finansvetenskap* finnas även vid Stockholms högskola. Kommittén har därför föreslagit, att en dylik professur inrättas vid högskolan. Förslaget har tillstyrkts av såväl kanslern som utredningsmännen. Även för egen del har jag funnit motiverat, att finansrätten, som är ett självständigt examensämne, blir företrädd av en särskild professur vid högskolan, och jag tillstyrker därför den föreslagna professuren.

Genomföres ifrågavarande förslag kommer innehavaren av den nuvarande professuren i civilrätt jämte finansrätt vid högskolan icke längre att svara för undervisning och examination i ämnet finansrätt. Detta förhållande bör lämpligen också framgå av professurens benämning. Jag föreslår, att professuren i civilrätt jämte finansrätt vid högskolan ändras till att avse professur i ämnet civilrätt från och med den dag, då den nya professuren i finansrätt med finansvetenskap erhåller sin förste ordinarie innehavare.

Vid den juridiska undervisningen och forskningen har socialrätten — som inbegriper dels arbetsrätt, dels socialvårdsrätt — hittills icke ägnats den uppmärksamhet som detta rättsområde förtjänar. Som förut påpekats skall socialrätten enligt den föreslagna nya studieordningen emellertid icke bilda särskilt examensämne. Under sådana förhållanden kan det, såsom kommittén framhållit, icke gärna komma i fråga att nu inrätta särskilda

lärartjänster i socialrätt vid alla de tre juridiska fakulteterna. Kommittén har föreslagit, att vid Stockholms högskola skall inrättas en professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt, och en professur i förvaltningsrätt, särskilt socialvårdsrätt. Förslaget har tillstyrkts såväl av kanslern som av utredningsmännen, därvid de senare förordat, att den professur, som skall företräda främst socialvårdsrätten, benämnas professur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt.

För egen del har jag funnit mig kunna endast delvis biträda här ifrågasvarande förslag. Inrättas den av mig föreslagna professuren i finansrätt med finansvetenskap vid Stockholms högskola befrias härigenom — såsom jag tidigare framhållit — den av civilrättsprofessorerna, som nu svarar även för finansrätten, från sistnämnda uppgift. Civilrätten blir på så sätt starkare representerad vid högskolan än för närvarande. Sålunda kommer fyra professorer — varav tre å ordinarie stat och en (professuren i försäkringsrätt) bekostad av fondmedel — att uteslutande företräda ämnet civilrätt. Intresset av att arbetsrätten skall särskilt beaktas bör kunna tillgodoses genom att en av de tre å ordinarie stat uppförda professorerna, ändras till att avse *professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt*. Jag förordar därför, att en dylik ändring sker. Det bör ankomma på universitetskanslern att, efter hörande av högskolan, inkomma med närmare förslag på denna punkt.

Syftet att stärka socialvårdsrättens ställning synes mig böra tillgodoses genom inrättande av en ny preceptur. Jag föreslår, att vid Stockholms högskola inrättas en *preceptor i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt*. Vid fördelningen av undervisningsuppgifterna mellan den professor, som kommer att företräda det blivande examensämnet offentlig rätt, och preceptorn i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt, torde hänsyn böra tagas till att preceptorns forskningsarbete skall inriktas på socialvårdsrätten.

De nuvarande examensämnena statsrätt med folkrätt och förvaltningsrätt skall enligt den nya studieordningen för juris kandidatexamen sammanföras till ett ämne offentlig rätt. Utredningsmännen uttalar, att professorerna i förvaltningsrätt och statsrätt med folkrätt vid universiteten i Uppsala och Lund i anledning härav bör erhålla annan benämning, och föreslår, att dessa i stället kallas professorer i offentlig rätt med folkrätt. Professuren i statsrätt och förvaltningsrätt vid Stockholms högskola, vilken i motsats till de två nyssnämnda professorerna icke har att svara för folkrätten, föreslås benämnd professur i offentlig rätt. Vad utredningsmännen sålunda föreslagit anser jag mig böra biträda.

Den föreslagna utbildningsreformen aktualiserar även ändring av benämningen å andra professorer. Det synes nämligen lämpligt, att benämningen å en professur i regel överensstämmer med namnet å det examensämne, för vilket professurens innehavare ansvarar. Det torde böra ankomma på kanslern att närmare utreda vilka professorer som bör erhålla ändrad benämning och att till Kungl. Maj:t avgiva de förslag, vartill utredningen må föranleda.

De ekonomiska studierna skall enligt den föreslagna studieordningen för juris kandidatexamen tilläggas ökad vikt. Vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm finnes f. n. en professur i nationalekonomi med finansvetenskap. Vid juridiska fakulteten i Uppsala skulle nationalekonomin komma att sakna representant, sedan den nuvarande professuren i nationalekonomi med finansrätt utbyts mot en professur i finansrätt med

finansvetenskap. Vid juridiska fakulteten i Lund finnes icke någon ordinarie lärare i nationalekonomi. Förslag föreligger om att en professur i nationalekonomi skall inrättas vid vardera juridiska fakulteten i Uppsala och Lund. Enligt min mening erfordras en ordinarie lärartjänst i ämnet vid var och en av dessa fakulteter med hänsyn till undervisningens behov. Ämnet nationalekonomi är emellertid i såväl Uppsala som Lund representerat av en professur vid den humanistiska fakulteten. De nya tjänsterna vid de juridiska fakulteterna synes mig med tanke härpå kunna hänföras till preceptorsgraden. Jag föreslår sålunda, att en *preceptor i nationalekonomi* inrättas vid vardera juridiska fakulteten i Uppsala och Lund.

Kommittén föreslår, att en professur i internationell rätt skall inrättas vid Uppsala universitet ävensom att principbeslut skall fattas om inrättande av en professur i samma ämne vid Lunds universitet. Som kanslern framhållit är emellertid dessa professorer inte oundgängligen erforderliga för undervisningen. På grund härav och då ämnet internationell rätt är speciellt representerad vid Stockholms högskola genom Carl Lindhagens professur i internationell rätt har jag icke ansett mig kunna tillstyrka kommitténs förslag på denna punkt.

Kommittén föreslår vidare, att en professur i kriminologi skall inrättas vid Stockholms högskola. Detta förslag har tillstyrkts av kanslern och utredningsmännen. I juris kandidatexamen skall undervisning meddelas i kriminologi i samband med de i studieplanen upptagna kurserna i straffrättens hjälpvetenskaper. Enligt föreliggande förslag skall denna undervisning i Uppsala och Lund anförtros åt särskilda lärare, avlönade med timarvode. På samma sätt bör undervisningen kunna ordnas — åtminstone tills vidare — även i Stockholm. Inrättandet av en professur i kriminologi vid Stockholms högskola kan därför enligt min mening icke anses ha nödvändigt samband med den föreslagna utbildningsreformen. Jag är därför icke beredd att i detta sammanhang föreslå inrättande av denna professur. Jag vill emellertid tillägga, att det synes mig mycket angeläget att brottets orsaker och närliggande spörsmål blir föremål för intensivare forskning, varigenom också undervisningen kan förbättras. Enligt min mening bör frågan om inrättande av här avsedda professur upptagas till prövning i samband med behandlingen av högskolans ordinarie petita.

I några remissyttranden har framförts förslag om inrättande av särskilda professorer i rättsvetenskap vid de tre humanistiska fakulteterna i Uppsala, Lund och Stockholm närmast med sikte på att få till stånd en mera humanistiskt inriktad forskning rörande de rättsliga företeelserna. Innehavarna av dessa professorer skulle vidare undervisa i första hand dem, som avsåg att förvärva en samhällsvetenskaplig utbildning. Kanslern har gett tanken sin anslutning men ansett sig endast kunna förordna tjänster i preceptorsgraden. Utredningsmännen har vid utarbetandet av sitt förslag givit de olika examina en delvis annan utformning än kanslern. Allmän rättsvetenskap skall enligt utredningsmännens förslag vara ett valfritt ämne i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Utredningsmännen har förutsatt, att någon eller några av den juridiska fakultetens lärare skall förordnas att vara examinatorer i nämnda ämne och att dessa lärare även skall anslå en del av sin ordinarie undervisning åt detta ämne. Den särskilda undervisningen i civilrätt IV för juridisk-samhällsvetenskaplig examen skall vidare enligt utredningsmännens förslag vid de olika lärosätena åläggas pre-

ceptorer i civilrätt. Utredningsmännen har med hänsyn till det anförda icke funnit nödvändigt, att för ämnet rättsvetenskap inrättas särskilda tjänster av den art kanslern åsyftar. För egen del ansluter jag mig till vad utredningsmännen sålunda uttalat.

Kommittén har föreslagit, att i samband med den omläggning av utbildningen, som kommittén förordat, skall inrättas sammanlagt 19 precepturer. Kanslern har vid framläggandet av sitt förslag till utbildningsreform föreslagit inrättande av 13 precepturer, däri inräknat 3 precepturer i rättsvetenskap. Utredningsmännen, som i motsats till kanslern utgått från att det skall finnas en juridisk-samhällsvetenskaplig examen, har beräknat behovet av här avsedda befattningar till sammanlagt 16. I detta antal ingår även de 4 precepturer, som redan inrättats för innevarande budgetår eller föreslagits i årets statsverksproposition.

Såsom jag förut framhållit har jag för egen del funnit sammanlagt 14 precepturer erforderliga i samband med undervisningsreformen. Av dessa befattningar har 4 redan inrättats innevarande budgetår eller i årets statsverksproposition föreslagits skola inrättas nästa budgetår. I det föregående har jag vidare förordat inrättande av 1 preceptur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt, och 2 precepturer i nationalekonomi. Jag föreslår nu, att härjämte följande 7 precepturer inrättas, nämligen vid juridiska fakulteten i Uppsala en *preceptur i civilrätt* samt en *preceptur i offentlig rätt*, vid juridiska fakulteten i Lund en *preceptur i civilrätt* och en *preceptur i offentlig rätt* samt vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm två *precepturer i civilrätt* och en *preceptur i processrätt*.

Att jag beräknat behovet av ordinarie lärartjänster mindre än kommittén, kanslern och utredningsmännen sammanhänger med att jag ansett, att en större del av undervisningen än som förutsatts av dessa bör kunna anförtros åt *praktiskt verksamma jurister*. Vid min beräkning av kursanslagen kommer jag att taga hänsyn härtill.

I överensstämmelse med utredningsmännens förslag förordar jag, att vid Lunds universitet inrättas en befattning som *biträdande lärare i rättskunskap* samt vid Stockholms högskola av två sådana befattningar, nämligen en i *nationalekonomi* och en i *företagsekonomi*.

Vid min prövning av de föreliggande förslagen beträffande inrättande av *assistent- och amanuensbefattningar samt kanslibiträdes- och kontorsbiträddestjänster* har jag funnit mig böra tillstyrka inrättande av följande nya befattningar och tjänster.

Befattning:	Uppsala	Lund	Stockholm
Förste assistent	2	2	2
Andre assistent	—	—	1
Förste amanuens	1	1	2
Andre amanuens	2	2	2
Kanslibitråde	1	—	2
Kontorsbitråde	2	2	2

Vid min beräkning av nu avsedda personalbehov har jag tagit hänsyn till bl. a., att juridiska fakulteten i Lund — i motsats till Uppsalafakulteten och Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga avdelning — f. n. disponerar en kanslibiträddestjänst.

De framförda förslagen om inrättande av särskilda forskardocentbefatt-

ningar vid de juridiska fakulteterna och om en ökning av antalet doktorandstipendier vid dessa fakulteter är jag icke beredd att pröva i detta sammanhang.

Beträffande kursanslag o. dyl. anför departementschefen.

Utredningsmännens beräkningar rörande *kursanslagen* bygger på antagandet, att det antal ordinarie lärartjänster som föreslagits av dem komme att inrättas. Såsom jag tidigare framhållit har jag ansett, att en större del av undervisningen än som förutsatts av bl. a. utredningsmännen bör kunna anförtros åt praktiskt verksamma jurister. Med hänsyn härtill bör en uppräknig ske av de av utredningsmännen beräknade kursanslagen. Jag har funnit mig böra föreslå, att de nu utgående kursanslagen till de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm höjes med respektive 20 800, 14 300 och 32 700 kronor.

Fakulteterna i Uppsala och Lund torde vidare böra erhålla medel för bestridande av reseersättningar till särskilda lärare, vilka anlitas vid undervisningen och är bosatta å annan ort. För nu avsedda ändamål torde böra beräknas sammanlagt 5 500 kronor, varav för Uppsalafakulteten 2 000 kronor och för Lundafakultetens 3 500 kronor.

Enligt utredningsmännen erfordras i samband med utbildningsreformen vissa engångsanslag till de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm. Utredningsmännen har sålunda föreslagit, att såsom engångsanslag skall anvisas till vardera fakulteten i Uppsala och Lund 20 000 kronor och till avdelningen i Stockholm 40 000 kronor. För egen del anser jag, att ifrågavarande engångsanslag bör kunna begränsas till 15 000 kronor respektive 30 000 kronor.

Utredningsmännen har föreslagit en förstärkning av de till nämnda fakulteter och avdelning nu utgående medelsanvisningarna till materiel m. m. Även för egen del anser jag en ökad medelstillelning motiverad. Enligt förslag i årets statsverksproposition skall det emellertid ankomma på kanslern att besluta om fördelningen på olika institutioner m. m. av de till universiteten och Stockholms högskola årligen anvisade anslagsmedlen till materiel m. m. Under sådana förhållanden anser jag mig icke böra taga ställning till vilka belopp som bör anvisas till berörda fakulteter och avdelning för här avsedda ändamål. Vid den framtida avvägningen av universitetens och Stockholms högskolas anslagsbehov för materiel m. m. synes hänsyn böra tagas till nämnda fakulteters och avdelnings ökade medelsbehov för angivna ändamål.

Sammanfattningsvis anför departementschefen följande beträffande kostnaderna för de av honom förordade tjänsterna m. m.

De av mig i det föregående framlagda förslagen kan, då de helt genomförts, beräknas medföra en årlig kostnadsökning av i avrundat tal 800 000 kronor. Om hänsyn även tages till kostnaderna för de precepturer, som redan inrättats innevarande budgetår eller föreslagits i årets statsverksproposition, kan nämnda kostnadsökning beräknas till i avrundat tal 900 000 kronor. De föreslagna engångsanslagen uppgå till sammanlagt 60 000 kronor.

Motionerna

De i motionerna framförda yrkandena om ändring i eller utökning av den i propositionen föreslagna lärarorganisationen redovisas nedan i den ordning de olika lärartjänsterna behandlats i departementschefens ovan återgivna anförande. Till en början redovisas för i motionerna anförda allmänna synpunkter på lärarorganisationens utformning.

Allmänna synpunkter

Av de i de likalydande *motionerna I: 429* och *II: 542* framförda principiella synpunkterna på lärarorganisationens utformning må här återgivnas följande.

Utredningsmännens beräkning av lärarbehovet har godtagits i propositionen. Emellertid har departementschefen — med motsvarande nedskärning av antalet av utredningsmännen föreslagna tjänster — velat tillgodose nämnda behov genom att i icke obetydlig utsträckning anförtro undervisningen åt praktiskt verksamma jurister och för detta ändamål uppfört de till fakulteterna utgående kursanslagen med förhöjda belopp.

Den centrala frågan är, om lärarbehovet — utan att utbildningsreformen sättes i fara — kan tillgodoses på sätt i propositionen föreslås. Mot praktikerundervisning av ifrågavarande omfattning på universitetsstadiet kunna åtskilliga invändningar göras. Det får visserligen icke förbises, att praktiska inslag i undervisningen vanligen äro av synnerligen stort värde. Men den praktiska undervisningen i egentlig mening har på förevarande område sin naturliga begränsning, med hänsyn till studiernas syfte. Och vad särskilt angår praktikers direkta utnyttjande i mer avsevärd utsträckning i den teoretiska undervisningen möta starka betänkligheter.

Dels kan det rimligen icke begäras, och kan heller icke förväntas, att en person med sin huvudsakliga uppgift inom annat område skall på undervisningen nedlägga lika stor omsorg och tid och lika stort intresse som den ordinarie läraren. Dels saknar praktikern mestadels av naturliga skäl den pedagogiska utbildning och träning som krävs för att ifrågavarande undervisning skall bli effektiv. Dels slutligen, har praktikern uppenbarligen icke möjlighet att utföra sådan forskning, som är förutsättningen för att han skall erhålla den önskvärda systematiska överblicken över det område, inom vilket han är satt att undervisa. Det anförda innefattar, får det tilläggas, endast ett understrykande av att respektive verksamhetsområde i princip bör hävdas av de personer, som erhållit den särskilda utbildningen härför.

Det framstår sålunda som helt naturligt, att en utbildningsreform måste bygga på att den ordinära undervisningens behov tillgodoses genom ordinarie lärare. Den kraftiga utökningen i propositionen av praktikerundervisningen förefaller i belysning av vad här framförts icke stå väl samman med principuttalandet, att undervisningen bör läggas så, att de vetenskapliga momenten ägnas större uppmärksamhet än hittills, och att träning i juridisk metod bör ges större plats på studieschemat. Ytterligare bör framhållas, att den här diskuterade undervisningen genom praktiker icke gärna

kan få den enhetlighet och kontinuitet, som är en kanske förbisedd fördel med undervisning genom ordinarie lärare. Det kan väntas vara förenat med avsevärda svårigheter att i avsedd omfattning förvärva praktiker för undervisning under längre sammanhängande perioder. Uppenbart är, att en splittrad undervisning kan inverka menligt såväl på studiernas resultat som på studietidens längd.

Om propositionens förslag i angivna avseenden sålunda måste anses vara mindre ändamålsenlig, så finnes å andra sidan inom ramen för utredningsmännens förslag om utnyttjandet av praktiker i undervisningen utomordentliga möjligheter att till helt obetydlig eller ingen extra kostnad anordna sådan undervisning av tillämpningskaraktär, som skulle på ett helt annat sätt, än juristutbildningen nu förmår, göra den nyexaminerade juris kandidaten praktiskt användbar. Den »laboratorieundervisning» som här avses berördes — utan att därefter ha uppmärksammats — redan i juridiska fakultetens i Lund remissutlåtande över kommittébetänkandet.

Härtill kommer den viktiga frågan om utbildningens mål. Departementschefen har avgivit det principuttalandet, att de vetenskapliga momenten böra i undervisningen ägnas större uppmärksamhet än hittills och att träning i juridisk metod bör givas större plats på studieschemat. Häri måste ligga bl. a., att det ur samhällets synpunkt kräves, att man i högre grad än hittills varit fallet uppmärksammar och leder den process, varigenom den studerande såväl till sin kunskap och insikt som till sin yrkespersonlighet erhåller den inriktning, som gör honom lämpad att på bästa sätt fylla sina uppgifter i samhället. Utbildningen äsyftar därför icke blott att ge kunskaper om rättsreglernas faktiska innehåll och om den rättsliga tradition, som avspeglar sig i regler och rättspraxis, utan även — och icke minst — en på systematisk kännedom om samhällets struktur och behov grundad känsla för förändringar i den samhälleliga utvecklingen. Detta är — såsom numera allmänt erkännes — nödvändigt för att lagen skall kunna rätt tillämpas. Denna förståelse av rättsstoffet bör genomsyra undervisningen redan i dess inledande stadier. Detta kräver av läraren avsevärd ansträngning och möjlighet till översikt grundad bl. a. på forskning ävensom. i dessa inte minst pedagogiskt svåra frågor, kontinuerligt utvecklade undervisningsvana. Det kan ej begäras, att en praktiker, mestadels med en redan förut pressad arbetsbörda, skall meddela denna typ av undervisning, lika litet som den akademiske juristen har sådan konkret kännedom om rättslivet, att han utan domstolserfarenhet kan utan vidare sättas till domare. Konsekvenserna av en felinriktad undervisning i detta hänseende kunna bli ytterst allvarliga i det att de lätt kunna tendera att hålla tillbaka studiet i dogmatiska, orealistiska och ovetenskapliga former.

I propositionen angives ett tidsschema för inrättande av de här berörda tjänsterna. Enligt detta schema skola desamma tillkomma på ett stadium, som måste anses vara alltför sent. Endast två tjänster (en i Uppsala och en i Stockholm) skola sålunda inrättas fr. o. m. budgetåret 1958/59, och de övriga tjänsterna under följande tre budgetår, olika vid de skilda fakulteterna. Det måste dock anses som synnerligen angeläget, att ifrågakarande tjänster komma till stånd så fort som möjligt. Härför tala med styrka —

förutom forskningens behov av dylik assistans — att reformen för att på avsett sätt kunna genomföras kräver dylika resurser redan i inledningsstadiet, samt att enligt tidsschemat de flesta assistent- och amanuens-tjänsterna skola inrättas fr. o. m. budgetåret 1958/59; för att dessa tjänster skola kunna till fullo utnyttjas erfordras att de erhålla tillfredsställande resurser i anförda hänseende.

I de likalydande *motionerna I: 433* och *II: 543* har bl. a. följande allmänna synpunkter på forskningen och undervisningen framförts.

En kvalitativt högtstående undervisning av det slag reformen vill åstadkomma kan icke bedrivas utan samband med eller stöd av forskning. Bl. a. måste tillgång finnas till läroböcker, handböcker, liksom mera ingående bearbetningar av ämnets olika delar. Undervisningen kräver sålunda att lärarna få tillräcklig tid för författandet av sådana framställningar. Särskilt påtagligt är detta behov i sådana speciella discipliner som socialvårdsrätt, arbetsrätt, kriminologi, folkrätt och internationell privaträtt, där visserligen kursundervisningen icke beretts så stor plats men där de på facklitteratur grundade självstudierna måste bli desto mera omfattande. Sådan litteratur är även av stor betydelse för den fortbildning, åt vilken varje jurist även efter avlagd juridisk kandidatexamen måste ägna uppmärksamhet för att bibehålla sina kunskaper och sin yrkesfärdighet. Det vore därför olyckligt icke blott för forskningen utan även för undervisningen, om dessa discipliner såsom biämnen lades till professorer i andra ämnen, där de på grund av sin mera speciella karaktär komma att bli tillbakasatta. Undervisningens behov kan ej bedömas så snävt att dit endast räknas den utmäta kursundervisningen, som leder fram till examen. Universitetens och universitetslärarnas uppgifter inom undervisningen sträcka sig längre än så. Å universitetslärarna ankommer att bevaka framsteg inom sin vetenskap i utlandet, följa med ny litteratur ävensom de allt talrikare utländska facktidskrifterna i sitt ämne samt vidarebefordra det väsentliga härav till den inhemska läsekretsen. Detta blir icke möjligt om så vidsträckta och krävande discipliner som de förenämnda fogas såsom biämnen till professorer i andra lika omfattande ämnen.

Vid en bedömning av antalet erforderliga juris professorer kan emellertid undervisningens omedelbara behov icke få vara avgörande. Därutöver måste statsmakternas och samhällets allmänna behov av att ha tillgång till kvalificerade vetenskapsmän på viktiga juridiska områden beaktas. Det är av väsentlig betydelse för rättslivet i allmänhet, att det särskilt på områden som stå i centrum för lagstiftning och rättspraxis vid de juridiska fakulteterna finnes företrädare för de ifrågavarande grenarna av rättsvetenskapen som kunna ställa sina erfarenheter och sitt vetande till förfogande.

Beträffande preceptorsbefattningarna har motionärerna anført.

Den i propositionen föreslagna organisationens funktionsduglighet hotas redan från början även av andra än ovan återgivna skäl. De av departementschefen föreslagna beskärningarna ha framför allt gått ut över antalet professorer. Det ökade behovet av lärarkrafter tillgodoses i stället genom s. k. preceptorer.

Införandet av precepturer vid de juridiska fakulteterna i föreslagen omfattning är en nyhet, och man vet ej hur denna reform kommer att verka. Ett av skälen till införandet av ett stort antal dylika precepturer är antagligen att man önskar vidga rekryteringsbasen för professorerna. Med hänsyn till de förhållanden, som råda på arbetsmarknaden för så kvalificerad juridisk arbetskraft, varom här är fråga, måste emellertid allvarligen ifrågasättas, om det skall bli möjligt att besätta dessa nya tjänster med kompetenta krafter. En preceptur kan icke utöva någon större lockelse på de jurister som det här gäller. Den föreslagna organisationen kan komma att snarare verka avskräckande. Förhållandena vid de juridiska fakulteterna äro icke jämförliga med dem vid övriga fakulteter. Kraven för erhållande av docentkompetens vid de juridiska fakulteterna äro numera i allmänhet relativt höga. Någon nämnvärd kompetensskillnad torde icke komma att kunna upprätthållas mellan preceptur och professor i ett ämne. Det kan exempelvis nämnas att vid ledigförklarandet av den enda hitintills besatta juridiska precepturen i landet samtliga anmälda sökande i annat sammanhang förklarats kompetenta till innehav av professor i ämnet. Utsikten för en i och för sig professorskompetent jurist att tillbringa stor del av sin aktiva tid som vetenskapsman i en befattning av så underordnad karaktär, som de föreslagna precepturerna i olika avseenden måste bli, är så föga uppmuntrande att de dugligaste, vilka regelmässigt kunna påräkna anställningar på annat håll, icke komma att välja den vetenskapliga banan eller i varje fall snart övergiva denna. Detta förhållande måste efter hand leda till en kvalitativ försämring inom de juridiska fakulteterna. Även kvantitativt kan rekryteringen befaras bli otillräcklig.

Finansrätt

I de likalydande *motionerna I: 433* och *II: 543* har hemställts, att — utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit — ytterligare en ordinarie lärartjänst måtte inrättas i finansrätt vid Stockholms högskola samt att förhandlingar, om så erfordras, upptages med handelshögskolan i Stockholm för delning av kostnaderna för denna tjänst.

Motionärerna har understrukit undervisnings- och forskningsbehovet i ämnet samt erinrat om att utredningsmännen utgått ifrån att för fullgörande av undervisningsprogrammet en docent alltid skall finnas tillhands jämte den ende ordinarie läraren, samtidigt som utredningsmännen synes vara av den uppfattningen, att docenter i princip icke skall anlitas för den ordinarie undervisningen.

Vad angår tillgången på praktiker för mera kvalificerad teoretisk undervisning i ämnet framhålles att erfarenheten visat, att det icke är möjligt att påräkna att sådana skola finnas villiga att binda sig för mer än några års undervisning. Motionärerna anför vidare bl. a.

Erinras må vidare om att bristen på kvalificerade skattejurister visat sig mycket påtaglig för lagstiftningsuppdrag, och flera viktiga utredningar har fått sättas på framtiden i brist på lämpliga utredningsmän. För att erhålla kontinuitet i undervisningen är det nödvändigt att i varje fall den

grundläggande teoretiska utbildningen handhaves av akademiska lärare. Praktiskt verksamma jurister erfordras därutöver för undervisning på speciella områden.

Civilrätt

I de likalydande *motionerna I: 429* och *II: 542* har hemställts om inrättande fr. o. m. budgetåret 1961/62 av en professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt, vid Stockholms högskola samt av en preceptur i civilrätt vid vardera av de juridiska fakulteterna i Lund (fr. o. m. budgetåret 1961/62) och Uppsala (fr. o. m. budgetåret 1959/60).

Beträffande professuren i civilrätt, särskilt arbetsrätt, har motionärerna erinrat om att allmän enighet rått under förarbetena om behovet av befattningen. Motionärerna framhåller vidare, att propositionens förslag innebär en försvagning av ämnet civilrätt vid Stockholms högskola.

Rörande behovet av nyssnämnda precepturer anföres, att utredningsmännen uppskattat undervisningsbehovet i civilrätt (inklusive internationell privaträtt) vid vardera av ifrågakvarande fakulteter till 891 timmar per år, varav närmare en tredjedel av undervisningen anförtros åt praktiker. Nackdelen härav framstår särskilt klart genom att den metodiska undervisningen, vilken departementschefen med allt skäl ser som det centrala i utbildningen, har särskild betydelse i denna den första stora disciplin — och över huvud den största — i vilken de studerande införas i juridisk problematik. En närmare analys av lärarbehovet, sådan som företagits av utredningsmännen, visar också klart nödvändigheten av ifrågakvarande befattningar.

Jämväl i de likalydande *motionerna I: 433* och *II: 543* hemställs, att i enlighet med utredningsmännens förslag en professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt, inrättas vid Stockholms högskola.

Som motivering för yrkandet anför motionärerna bl. a. följande.

Det har före departementsbehandlingen rått enighet om behovet av en ny professur i civilrätt — det centrala ämnet i juristutbildningen — och om förläggningen av denna professur till Stockholms högskola, som har det utan jämförelse största antalet juris studerande. Professuren har föreslagits omfatta civilrätt, särskilt arbetsrätt, och denna specialisering av den föreslagna professuren har med hänsyn till arbetsrättens växande betydelse i det moderna samhället icke mött någon gensaga. Departementschefen vill emellertid frångå de tidigare förslagen genom att kräva att en av de nuvarande professurerna i civilrätt omvandlas till en specialprofessur med nyss angivna ämnesområde. Det måste dock anses både olyckligt och olämpligt om professorsrepresentationen i det viktigaste ämnet på detta sätt försvagas.

Offentlig rätt (socialvårdsrätt)

I de likalydande *motionerna I: 429* och *II: 542* har hemställts om inrättande fr. o. m. budgetåret 1961/62 av en professur i offentlig rätt, särskilt

socialvårdsrätt, vid Stockholms högskola samt fr. o. m. budgetåret 1958/59 av en preceptur i offentlig rätt vid samma högskola.

Motionärerna finner det uppenbart, att en effektiv undervisning bör ske i socialvårdsrätt liksom att forskningsbehovet är påfallande. Med hänsyn till det av utredningsmännen angivna undervisningsbehovet i offentlig rätt finner motionärerna vidare erforderligt att en preceptur i ämnet inrättas vid Stockholms högskola.

I de likalydande *motionerna I: 433* och *II: 543* yrkas inrättande av en professur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt, vid Stockholms högskola.

Till stöd för sin hemställan har motionärerna anfört bl. a. följande.

Den offentliga rätten och särskilt förvaltningsrätten har under innevarande sekel undergått en ofantlig expansion. Sistnämnda ämne kunde ännu vid sekelskiftet karakteriseras som ett slags kommenterad statskalender. Ämnet har nu svällt ut till en mycket omfattande och svåröverskådlig disciplin. En fortsatt utveckling i samma riktning kan förutses. I våra dagar ingripa offentliga rättsregler på ett ofta livsavgörande sätt för ett mycket stort antal medborgare. Huvuddelen av de författningsförslag, till vilka riksdagens ledamöter ha att årligen i sitt lagstiftande arbete taga ställning, faller helt eller till väsentlig del inom den offentliga rättens ram.

Det är med hänsyn till dessa förhållanden naturligt att alla utredningsinstanserna, de sakkunniga, universitetskanslern och utredningsmännen, förordat en utökning av antalet lärostolar i offentlig rätt med en professur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt, vid Stockholms högskola.

Nationalekonomi

I de likalydande *motionerna I: 427* och *II: 538* har hemställts, att de i propositionen föreslagna lärarbefattningarna i ämnet vid Uppsala och Lunds universitet utformas såsom professurer i »samhällsekonomi, särskilt ekonomisk politik och socialpolitik», med undervisningsskyldighet inom både de juridiska och filosofiska fakulteterna.

Till stöd för det framförda yrkandet anför motionärerna bl. a. följande.

Den i propositionen föreslagna lärarorganisationen i ämnet nationalekonomi vid universiteten i Uppsala och Lund förefaller ytterst betänklig. Varken för Uppsala eller Lunds universitet innebär den föreslagna förändringen ens tillnärmelsevis den upprustning av undervisnings- och forskningsmöjligheterna, som de förberedande instanserna ansett vara nödvändig. För Uppsala universitets del innebär förslaget en klar försämring av nu rådande förhållanden på detta område. Vid Stockholms högskola finns tre professurer i nationalekonomi. Att då samtidigt universiteten i Uppsala och Lund endast skulle ha en professur vardera förefaller innebära en icke önskvärd disproportion mellan högskolan och universiteten.

I propositionen beräknas studietiden för de obligatoriska kurserna i samhälls- och företagsekonomi inom juris kandidatexamen till en termin. Att huvudparten av denna tid bör anslås åt samhällsekonomien torde kunna förutsättas, även om detta inte framgår av propositionen; ämnet samhällseko-

nomi är ju avsett att omfatta inte endast nationalekonomi i inskränkt mening utan även ekonomisk politik, socialpolitik samt en orientering i statistik. Vid tidan av de obligatoriska kurserna skall samhällsekonomen även kunna göras till föremål för valfria studier i juris kandidatexamen och då med en beräknad studietid av ytterligare en termin. Samhällsekonomen kommer därigenom att bli ett av de större ämnena i nämnda examen, och med tanke därpå förefaller det egendomligt och olämpligt, att den lärare, som skall ha ansvaret för undervisningen och examinationen i ämnet, inte skulle få professors utan endast preceptors ställning. Det skulle innebära en diskriminering av samhällsekonomen i förhållande till andra ämnen. Detta framträder särskilt tydligt, därigenom att ämnet företagsekonomi, med vilket samhällsekonomen enligt propositionen skall ha ett visst sambruk, kommer att företrädas av en lärare i professors ställning.

För de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund är det givetvis angeläget, att de ordinarie lärarbefattningarna kan besättas med personer med hög kompetens på sitt område. Det är naturligtvis också ett önskemål, att dessa personer skall stanna en relativt lång tid i sin tjänst. Om nu, emellertid, den för undervisningen i nationalekonomi i juris kandidatexamen ansvarige befattningshavaren endast får preceptors ställning, förefaller det svårt för fakulteterna att besätta befattningarna med personer, som uppfyller dessa önskemål. Det är nämligen fullt naturligt, att den person, som skulle inneha precepturen i nationalekonomi, vid första tillfälle skulle söka förflyttning till en befattning som professor och att hans verksamhet därför mer skulle inriktas mot en meritering för en sådan förflyttning än mot sådana för undervisningen önskvärda göromål såsom utarbetandet av kursplaner, skrivandet av kompendier m. m. Att i nuvarande goda konjunkturer för nationalekonomer en förstklassig forskare skall betrakta en preceptor i nationalekonomi såsom annat än en tillfällig anställning torde man inte kunna räkna med.

För att förverkliga det länge närda önskemålet att få till stånd en intensifierad forskning på den ekonomiska politikens och socialpolitikens områden vore det lämpligt, att ämnet för professorerna fastställdes till »samhällsekonomi, särskilt ekonomisk politik och socialpolitik».

Internationell rätt

I nedannämnda motioner har önskemål framförts om inrättande av professorer i internationell rätt.

I de likalydande *motionerna I: 428* och *II: 537* har hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för att en professor i internationell rätt vid Uppsala universitet uppföres på universitetets stat fr. o. m. budgetåret 1958/59. Därjämte yrkas, att riksdagen måtte fatta ett principbeslut om inrättande av en professor i ämnet vid Lunds universitet.

Motionärerna har inledningsvis hänvisat till vad som förekom, då principbeslutet om inrättande av en professor i internationell rätt i Uppsala fattades av riksdagen år 1938 samt åberopat vad förslagsställaren, dåvarande professorn Östen Undén, anfört (proposition 218/1938) ävensom vad kommittén yttrat.

Därutöver har motionärerna anfört bl. a. följande.

De båda inom den internationella rätten fallande ämnesområdena folkrätt och internationell privaträtt äro av en växande betydelse. Vad först folkrätten angår, så blir allt vanligare att enskilda personer liksom inhemska myndigheter ställas inför folkrättsliga spörsmål. Antalet internationella organisationer liksom tjänstemannastaberna däri ökas ständigt, vilket kräver personal som är förtrogen med folkrättsliga frågeställningar.

Den internationella privaträtten har hittills intagit en underordnad ställning i de juridiska studierna. En ändring härvidlag torde bliva ofrånkomlig. Samfärdseln mellan länderna blir med varje dag allt intensivare. Icke minst gäller detta Sverige, som är i så hög grad beroende av sin utrikeshandel. Vi se nu fram mot en ytterligare integration av Nordens och Europas näringsliv till en enda marknad. Svenska jurister måste i en utsträckning som icke tillförne taga ställning till konflikter mellan svensk och utländsk rätt. Elementära kunskaper om huru rättsmaskineriet fungerar i de länder, med vilka vi ha de livligaste förbindelserna, komma säkerligen likaså att bli nödvändiga för ett stort antal svenska jurister.

Möjligheter synas redan nu föreligga att erhålla kompetent lärarkraft till besättandet av en professur i internationell rätt i Uppsala. En sådan befattning bör därför inrättas från och med budgetåret 1958/59. Vid tillsättningsförfarandet torde visa sig i vad mån kompetenta sökande finnas även för besättande av en professur i internationell rätt i Lund. Beroende härpå får sedermera bestämmas när professuren i Lund lämpligen bör komma till stånd. Tills vidare torde därför för Lunds del vara tillräckligt med ett principbeslut om inrättande av en professur i internationell rätt därstädes.

Samma yrkande som i nyssnämnda motioner har jämväl och med i huvudsak samma motivering framförts i de likalydande *motionerna I: 433* och *II: 543*.

Även i de likalydande *motionerna I: 429* och *II: 542*, vilka på denna punkt icke utmynnar i något yrkande, har forsknings- och undervisningsbehovet i ämnet understrukits.

Kriminologi

I flera motioner har behovet av forskning och undervisning i kriminologi starkt understrukits och förslag framförts om inrättande av en professur i ämnet.

I de likalydande *motionerna I: 423* och *II: 532* har hemställts, att riksdagen måtte besluta inrätta en professur i kriminologi vid Stockholms högskola fr. o. m. budgetåret 1958/59 samt att förberedelser snarast vidtages för organiserandet av en institution för ifrågavarande forskningsuppgifter.

Till stöd för yrkandet anföres i *motionerna* i huvudsak följande.

Verkningsfulla åtgärder mot brottsligheten i allmänhet förutsätter tillräckligt omfattande och aktuellt utredningsmaterial på vilka de kan baseras.

Att undersökningar på hithörande områden fortlöpande kan pågå och redovisas framstår som synnerligen önskvärt i belysning av samhällsförhållandenas snabba förändring. Att en professur i kriminologi, under vilken kunde läggas en institution för kriminologisk forskning, skulle avsevärt förbättra utsikterna till en framgångsrik brottsbekämpning underströks 1955 och 1956 av beredningsutskottet i utlåtanden över ungdomsbrottsligheten. Samma uppfattning har framförts också av bl. a. socialstyrelsen och fängvårdsstyrelsen. Frågan om den kriminologiska forskningens rationella lösning, möjligheterna till intensifiering och samordning av forskningen i belysning av utvecklingstendenser inom kriminaliteten i allmänhet, synes vara en angelägenhet av vikt.

Liksom i nyssnämnda motioner har behovet av forskning och undervisning i kriminologi understrukits i de likalydande *motionerna I: 426 och II: 539*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära, att förslag om inrättande från och med budgetåret 1958/59 av en professur i kriminologi jämte tillhörande institution vid Stockholms högskola framläggas för nästa års riksdag i samband med yrkande om anslag till högskolan för nämnda budgetår.

Motionärerna erinrar om att det under de senaste åren blivit alltmer erkänt att en fast organisation av den kriminologiska forskningen i sedvanliga akademiska former ej längre kan uppskjutas. I själva verket är vårt land härutinnan sämre lottat än de flesta med oss jämförda kulturländer. Detta är desto mera beklagligt som vårt kriminalpolitiska program måste betecknas som synnerligen framstegsvänligt och har tilldragit sig berättigat erkännande i den internationella diskussionen.

En närmare redogörelse för denna frågas läge synes här överflödig, då riksdagens uppmärksamhet vid flera tillfällen fästs på detta angelägna vetenskapliga upprustningsbehov. Motionärerna hänvisar till herr Munktells interpellation den 9 februari 1954 och chefens för justitiedepartementet svar å densamma den 14 december 1954 samt till allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 15 vid 1955 års riksdag och nr 22 vid 1956 års riksdag och där redovisade remissyttranden ävensom till utredningsmännens uttalanden och förslag.

Jämväl i de likalydande *motionerna I: 429 och II: 542* har uttalanden gjorts av samma innebörd som de i ovan redovisade motioner.

R ä t t s v e t e n s k a p

I *motionen II: 533* har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till inrättande av en professur i funktionell rättsvetenskap vid juridiska fakulteten i Lund eller Stockholm. Motionären erinrar om att han i *motionen II: 38* till 1956 års riksdag föreslagit att vid en utbyggnad av juristutbildningen rättsreglernas samspel med övriga sociala och ekonomiska faktorer i samhällslivet skulle beaktas i undervis-

ningen och rättsvetenskapen och att en professur skulle inrättas i ämnet funktionell rättsvetenskap. Beträffande motiveringen för det nu framförda yrkandet hänvisar motionären till 1956 års motion, under framhållande tillika att med den av Kungl. Maj:t föreslagna uppläggnings- och undervisningsplanerna i funktionell rättsvetenskap kommer att bli utan betydelse.

I de likalydande *motionerna I: 429* och *II: 542* har hemställts, att riksdagen måtte göra framställning till Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för tillgodoseende av undervisning och forskning inom ämnet allmän rättsvetenskap. Därvid bör enligt motionärerna särskilt beaktas hur undervisningen lämpligen skall anordnas vid Göteborgs universitet.

Till stöd för yrkandet anföres bl. a.

I filosofisk-samhällsvetenskaplig examen skall enligt propositionen ingå ett fakultativt ämne, benämnt allmän rättsvetenskap, innefattande ett mera humanistiskt studium av rättsordningen och avsett att belysa framför allt rättsreglernas funktion i samhället. Det förutsättes, att undervisning i ämnet meddelas av lärare inom de juridiska fakulteterna. Med hänsyn till den särskilda naturen av det studium, som här avses, och till det forskningsunderlag, som är för en effektiv undervisning nödvändigt, är det tydligt, att ämnet kräver åtminstone någon självständig befattning.

Därjämte hänvisas i motionerna till vad kanslern i denna fråga anfört i sitt remissyttrande över juristutbildningskommitténs betänkande.

Straff- och processrätt

I nedannämnda motioner har hemställts om inrättande av de av utredningsmännen förordade gemensamma precepturerna i straff- och processrätt vid vardera av fakulteterna i Uppsala och Lund.

Inrättande av dessa tjänster fr. o. m. budgetåret 1959/60 yrkas i de likalydande *motionerna I: 429* och *II: 542*. Motionärerna finner full motivering med hänsyn till undervisningsbehovet föreligga för en preceptur i vardera av ifrågakvarande ämnen, men anser utredningsmännens förslag kunna godkännas som en nödfallsutväg.

Motionärerna anför därjämte bl. a. följande.

De ordinarie lärarna i dessa ämnen, i vilka ingen personalförstärkning föreslagits i propositionen, måste med hänsyn till de nya arbetsuppgifter som påläggas dem bli synnerligen arbetstyngda, avsevärt mer än tidigare. Vidare kan det icke antagas, att docent i erforderlig utsträckning skall finnas tillgänglig för fyllande av undervisningsbehovet. Och slutligen, under sådana förhållanden bli i dessa ämnen möjligheter till forskning starkt beskurna trots vikten av detta, inte minst med hänsyn till tillkomsten av nya stora lagverk inom dessa discipliner.

Samma yrkande som i de nyssnämnda motionerna har framförts i de likalydande *motionerna I: 433* och *II: 543*, i vilka framhålles att, därest de av

utredningsmännen föreslagna lärartjänsterna icke inrättas, undervisningen i dessa ämnen i Uppsala och Lund kommer att omfatta sammanlagt 370 timmar mot 755 i Stockholm eller alltså mindre än hälften. Därutöver anföres i motionerna bl. a.

Propositionen ger ingen antydning om hur man tänkt sig, att en tillfredsställande undervisning skall kunna upprätthållas trots en så avsevärd nedskärning av det planerade timantalet som synes oundgänglig, därest den föreslagna precepturen icke inrättas.

Departementschefens förslag på denna punkt synes medföra en allvarlig risk för att reformen med avseende på straff- och processrätt i Uppsala och Lund kommer att förfelas. Tilläggas kan även att behovet av vetenskaplig forskning i de nämnda ämnena är så betydande, att detta ensamt motiverar att de i Uppsala och Lund icke företrädas av endast en ordinarie lärare.

Forskningsdocenter

I de likalydande *motionerna I: 433* och *II: 543* har hemställts, att de av universitetskanslern föreslagna forskningsdocenturerna inrättas — en vid varje fakultet.

Till stöd för det framställda yrkandet anför motionärerna i huvudsak följande.

Det torde vara ställt utom tvivel, att dessa tjänster skulle på lång sikt i hög grad gagna den juridiska forskningen och indirekt även undervisningen. Även för rekryteringen av de ordinarie undervisningstjänsterna ter det sig emellertid angeläget, att tidsbegränsningen av de vanliga docenturerna kan kombineras med en möjlighet att vid akademierna bibehålla särskilt förtjänta forskare, som en övergång till forskningsdocentur erbjuder. Härvidlag må ock nämnas att forskningsdocenturerna förutsättas bli besatta endast i särskilt kvalificerade fall och följaktligen icke komma att draga kostnader som motsvara ordinarie tjänster.

Kanslipersonal

I de likalydande *motionerna I: 429* och *II: 542* har yrkats inrättande fr. o. m. budgetåret 1957/58 av en kanslibiträdestjänst vid juridiska fakulteten i Lund samt ytterligare två kontorsbiträdestjänster vid envar av de tre fakulteterna.

Motionärerna anför bl. a. följande.

För att forskning och undervisning effektivt skall kunna bedrivas fordras helt naturligt tillgång till skrivpersonal. Det är ett notoriskt faktum, att lärarna vid de juridiska fakulteterna i mycket stor utsträckning tvingas att själva utföra maskinskrivningsarbete och liknande. Läget torde här vara avsevärt sämre än inom de flesta andra discipliner vid universiteten och högskolorna. Detta innebär självfallet ett slöseri med kvalificerad arbetskraft. Det är också alldeles tydligt, att denna brist ofta bereder allvarliga hinder för forskningen och undervisningen. Efter reformens genomförande kommer detta missförhållande uppenbarligen att bli än mer påfallande. Med hän-

syn härtill måste en upprustning här krävas, därest verksamheten vid fakulteterna skall få erforderlig effektivitet och dyrbar arbetskraft icke skall förlösas på rutinuppgifter.

Som ett väsentligt skäl för ökad kanslipersonal framhålles vidare att åskådningsundervisning icke är möjlig utan tillgång på skrivhjälp.

Läroorganisationen i vissa samhällsvetenskapliga ämnen

Kommittén

Kommittén anser det angeläget, att ämnet *företagsekonomi* blir självständigt företrätt vid de akademiska lärosätena. Att omedelbart inrätta professurer vid samtliga lärosäten anser kommittén likväl inte möjligt. Kommittén föreslår inrättande av en professur i ämnet vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund. Vid universitetet i Göteborg torde det enligt kommittén vara möjligt att i samarbete med handelshögskolan därstädes och med hjälp av främst högskolans lärarkrafter åtminstone provisoriskt uppehålla undervisningen i ämnet. Vad beträffar Stockholms högskola förordrar kommittén en liknande anordning, nämligen att undervisningsfrågan tills vidare löses i samarbete med handelshögskolan i Stockholm. Kommittén föreslår dock, att principbeslut fattas om inrättande av en professur i företagsekonomi vid Stockholms högskola.

Universitetskanslern

Vad kommittén anfört angående behovet av undervisning i företagsekonomi finner kanslern i allt väsentligt välmotiverat. Skall undervisning och examination i företagsekonomi överhuvudtaget kunna anordnas vid universiteten i Uppsala och Lund, måste enligt kanslerns mening professurer i ämnet inrättas vid dessa lärosäten. Vid Göteborgs universitet och vid Stockholms högskola bör det enligt kanslerns uppfattning tills vidare vara möjligt att i samarbete med respektive handelshögskolor lösa denna fråga.

Utredningsmännen

Utredningsmännen understryker angelägenheten av att de föreslagna *professurerna i företagsekonomi* vid universiteten i Uppsala och Lund inrättas.

Utredningsmännen anför beträffande behovet av *biträdande lärare* följande.

Vid universitetet i Uppsala finnes för närvarande en biträdande lärare i statistik. Detsamma är förhållandet i Lund. Stockholms högskola disponerar över två befattningar som biträdande lärare i statistik, varav en inrättats från och med innevarande budgetår. Antalet studerande i statistik är väsentligt större vid högskolan än vid de andra lärosätena. Utredningsmännen föreslår, att vid vardera universitetet i Uppsala och Lund samt Stockholms högskola inrättas ytterligare en befattning som biträdande lärare i statistik. I *statskunskap* har nämnda lärosäten f. n. vardera en biträdande lärare. Utredningsmännen föreslår, att vart och ett av dessa lärosäten tilldelas ytterligare en biträdande lärare i ämnet. Även vid Göteborgs universitet bör enligt utredningsmännen inrättas en befattning som biträdande lärare i statskunskap. Utredningsmännen förordar vidare två befattningar som biträdande lärare i *företagsekonomi*, den ena i Uppsala och den andra i Lund. Dessa lärare skall svara för huvudparten av undervisningen i den halvterminskurs, som skall utgöra ett obligatoriskt inslag i de av utredningsmännen föreslagna grundläggande juridiska och samhällsvetenskapliga examina. För Stockholms högskolas del har motsvarande befattning — liksom den av kommittén föreslagna och av utredningsmännen tillstyrkta befattningen som biträdande lärare i nationalekonomi — hänförts till den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen. De av kommittén föreslagna och av kanslern tillstyrkta befattningarna som förste assistent i företagsekonomi — en i Uppsala och en i Lund — förordas även av utredningsmännen.

Utredningsmännen föreslår att för de humanistiska fakulteterna i Uppsala och Lund, filosofiska fakulteten i Göteborg samt humanistiska avdelningen i Stockholm anvisas *kursanslag* med de belopp och för de ändamål, som framgår av följande sammanställningar.

Humanistiska fakulteten i Uppsala

	Ändamål	Kronor
Kompletteringsmål i matematik		2.400
Kurs i deskriptiv ekonomi		1.500
Kurser i bokföring		3.200
Särskilda lärare vid undervisningen i förvaltningskunskap inom ämnet statskunskap		3.200
Särskilda lärare för undervisningen i företagsekonomi		1.600
		11.900
Avgår nu utgående anslag för undervisning i företagsekonomi		2.400
<i>Ökning av kursanslaget</i>		9.500

Humanistiska fakulteten i Lund

Kompletteringskurs i matematik	2.400
Kurs i deskriptiv ekonomi	1.500
Kurser i bokföring	3.200
Särskilda lärare vid undervisningen i förvaltningskunskap inom ämnet statskunskap	3.200
Särskilda lärare för undervisning i företagsekonomi	1.600
	11.900
Avgår nu utgående anslag för undervisning i företagsekonomi	2.700
<i>Ökning av kursanslaget</i>	9.200

Filosofiska fakulteten i Göteborg

<i>Ändamål</i>	Kronor
Kompletteringsmål i matematik	2.400
Kurs i deskriptiv ekonomi	1.500
Kurs i bokföring	1.600
Särskilda lärare vid undervisningen i förvaltningskunskap inom ämnet statskunskap	1.600
Undervisning och examination i företagsekonomi	7.500
Propedeutisk kurs i juridik	4.400
	19.000
Avgår nu utgående anslag för vissa av dessa ändamål	6.200
<i>Ökning av kursanslaget</i>	12.800

Humanistiska avdelningen i Stockholm

Kurs i deskriptiv ekonomi	1.500
Särskilda lärare vid undervisningen i förvaltningskunskap inom ämnet statskunskap	3.200
Undervisning och examination i företagsekonomi	15.000
	19.700
Avgår nu utgående anslag för undervisning i företagsekonomi	1.800
<i>Ökning av kursanslaget</i>	17.900

Departementschefen

Beträffande lärarorganisationen i de samhällsvetenskapliga ämnena anför *departementschefen*.

Vid 1947 års riksdag fattades beslut om en allmän upprustning av undervisnings- och forskningsresurserna i de samhällsvetenskapliga ämnena. Efter förslag av universitetsmyndigheterna i de årliga anslagsäskandena har under tiden därefter inrättats åtskilliga lärarbefattningar vid de humanistiska fakulteterna. Med hänsyn till det anförda anser jag mig i detta sammanhang böra föreslå en utbyggnad av fakulteternas lärarorganisation endast på sådana punkter, där en förstärkning påkallas av den föreslagna omläggningen av den samhällsvetenskapliga utbildningen.

Enligt de förslag jag förut framlagt skall företagsekonomien införas som universitetsämne. En halvtermkurs i företagsekonomi skall obligatoriskt ingå i studierna för juridisk-samhällsvetenskaplig och för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Ämnet skall ägnas motsvarande tid vid studierna för juris kandidatexamen. Vidare torde man få räkna med att företagsekonomi med studier för två eller tre betyg kommer att bli ett av de vanligaste valfria ämnena i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen och att företagsekonomi ofta kommer att medtagas som tillvalsämne i juridisk-samhällsvetenskaplig examen. Som tidigare framhållits har utredningsmännen förutsatt, att tillämpade studier enligt studieplanen för juris kandidatexamen skall kunna avse juridiskt ämne med anknytning till samhällsvetenskapligt ämne. Man kan här tänka sig en anknytning exempelvis mellan bolagsrätt och företagsekonomisk redovisning. Efter särskilt medgivande skall den juris studerande kunna ägna den sista terminen helt åt

något av vissa samhällsvetenskapliga ämnen. Även i sådant fall kan det bli fråga om fördjupade företagsekonomiska studier.

Kommittén har föreslagit, att vid vardera universitetet i Uppsala och Lund skall inrättas en *professur i företagsekonomi*. Såväl kanslern som utredningsmännen tillstyrker ifrågasvarande förslag. Även för egen del har jag funnit mig böra biträda detta förslag och jag förordar således, att nämnda professurer inrättas.

Enligt föreliggande förslag skall — såsom förut nämnts — för undervisningen i företagsekonomi vid universitetet i Göteborg och vid Stockholms högskola anlitas lärarkrafter från handelshögskolorna. I Göteborg skall undervisningen i dess helhet anordnas med hjälp av lärare vid handelshögskolan därstädes. Vid Stockholms högskola skall undervisningen i den obligatoriska halvterminkursen till väsentlig del handhas av en biträdande lärare, knuten till den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen. I det föregående har jag vid behandlingen av de juridiska fakulteternas lärarorganisation föreslagit inrättandet av en dylik lärarbefattning. För den mera kvalificerade undervisningen i ämnet skall enligt vad som föreslagits anlitas lärare vid handelshögskolan i Stockholm.

Utredningsmännen har föreslagit, att vissa medel anvisas under vederbörande kursanslag till den undervisning i företagsekonomi för studerande vid Göteborgs universitet och Stockholms högskola, som skall handhas av lärare från handelshögskolorna. Vid min behandling i det följande av kursanslagen kommer jag att tillstyrka bl. a. nu avsedda medelsanvisningar.

Kommittén har betraktat anordningen att anlita lärare vid handelshögskolorna för undervisning i företagsekonomi vid universitetet i Göteborg och Stockholms högskola som ett provisorium och uppställt som mål inrättandet av professurer i ämnet vid samtliga akademiska lärosäten, där fullständig samhällsvetenskaplig utbildning skall meddelas. I anslutning härtill har kommittén föreslagit, att principbeslut skall fattas om inrättandet av en professur i ämnet vid Stockholms högskola vid tidpunkt, som senare skall bestämmas. För egen del anser jag mig icke kunna förorda, att något dylikt principbeslut fattas, innan erfarenhet vunnits beträffande den nu föreslagna anordningen att anlita lärare vid handelshögskolorna. Enligt min mening bör man till en senare tidpunkt skjuta avgörandet, huruvida ordinarie lärarbefattningar i företagsekonomi bör inrättas vid universitetet i Göteborg och Stockholms högskola eller man bör fortsätta på den inslagna vägen att samarbeta med handelshögskolorna på här avsedda område.

När företagsekonomi nu införes såsom ämne vid universiteten, kommer man vid ifrågasvarande lärosäten att kunna utnyttja de i många avseenden banbrytande insatser inom den företagsekonomiska forskningen, som utförts vid handelshögskolorna. Ämnet företagsekonomi omfattar ett mycket vidsträckt område. Vid universiteten, där företagsekonomi kommer att ingå i examina av helt annan typ än handelshögskolornas civilekonomexamen, synes naturligt, att de företagsekonomiska studierna koncentreras till vissa huvuddelar av ämnet, medan andra betraktas som mera underordnade. I fråga om vilka områden av ämnet, som därvid bör tilläggas huvudvikten, har kommittén, kanslern och utredningsmännen uttalat delvis olika uppfattningar. Enligt min mening synes kostnads- och intäktsanalys samt finansiering med redovisning böra tillmätas större betydelse inom företags-

ekonomien såsom universitetsämne än frågor om varudistribution och företagens administration.

Till var och en av professurerna i företagsekonomi i Uppsala och Lund skall enligt föreliggande förslag knytas en befattning som *biträdande lärare* och en som *förste assistent*. Då jag funnit dessa hjälpkrafter erforderliga, tillstyrker jag inrättandet av ifrågakvarande befattningar.

Vidare har föreslagits att följande *befattningar som biträdande lärare i statistik och statskunskap* skall inrättas i anslutning till omläggningen av utbildningen, nämligen vid humanistiska fakulteten i Uppsala en befattning i statistik och en i statskunskap, vid humanistiska fakulteten i Lund en befattning i statistik och en i statskunskap, vid filosofiska fakulteten i Göteborg en befattning i statskunskap samt vid humanistiska avdelningen i Stockholm en befattning i statistik och en i statskunskap. Enligt min mening är den föreslagna förstärkningen av lärarkrafterna motiverad icke blott av omläggningen av utbildningen utan även av den fortgående starka ökningen av antalet studerande, som läser dessa ämnen. Jag anser mig därför böra tillstyrka inrättande av ifrågakvarande befattningar.

Enligt utredningsmännens beräkningar erfordras i samband med omläggningen av utbildningen vissa förstärkningar av de till förutnämnda fakulteter nu utgående kursanslagen. Då jag funnit mig böra godtaga de redovisade beräkningarna, tillstyrker jag, att kursanslagen till fakulteterna i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm i enlighet med utredningsmännens förslag ökas med respektive 9 500 kronor, 9 200 kronor, 12 800 kronor och 17 900 kronor.

Såsom utredningsmännen föreslagit torde vidare ett årligt belopp av 1 000 kronor böra ställas till Göteborgsfakultetens förfogande för bestridande av reseersättningar till lärare, som anlitas vid den propedeutiska kursen i juridik m. m. och som är bosatta å annan ort.

I samband med framläggandet av förslaget om inrättandet av professorer i företagsekonomi vid universiteten i Uppsala och Lund har föreslagits, att till vardera universitetets blivande företagsekonomiska institution skall utgå dels ett engångsanslag av 15 000 kronor för anskaffande av viss utrustning och litteratur dels en årlig medelsanvisning av 10 000 kronor till materiel m. m. För egen del finner jag erforderligt, att medel anvisas för här avsedda ändamål. Engångsanslaget till vardera institutionen synes mig emellertid kunna begränsas till 10 000 kronor. Vad beträffar den årliga medelsanvisningen till materiel m. m. anser jag mig icke böra taga ställning till beloppets storlek, då det enligt förslag i årets statsverksproposition i fortsättningen skall ankomma på kanslern att besluta om fördelningen på olika institutioner m. m. av de till universiteten anvisade årliga reservationsanslagen till materiel m. m. Vid den framtida avvägningen av dessa anslag synes hänsyn böra tagas till ifrågakvarande nya institutioners behov av medel till materiel m. m.

Vad jag föreslagit i det föregående kan beräknas medföra en sammanlagd årlig kostnadsökning av i avrundat tal 320 000 kronor. Härtill kommer engångsanslag å tillhoppa 20 000 kronor.

Tidsschema för omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

Departementschefen anför härom.

Såsom jag antytt i årets statsverksproposition förordar jag, att de nya studieordningarna för juris kandidatexamen, juridisk-samhällsvetenskaplig examen och filosofisk-samhällsvetenskaplig examen skall träda i tillämpning från och med läsåret 1958/59. Under nämnda läsår bör således anordnas den undervisning som avses förlagd till första studieåret i dessa examina, under det därpå följande läsåret den undervisning som avses förlagd till andra läsåret o. s. v. I samband med omläggningen torde böra vidtagas vissa övergångsanordningar.

Liksom de nya studieordningarna bör även de föreslagna personalförstärkningarna genomföras successivt. De särskilda lärartjänsterna bör inrättas från och med det budgetår, då de erfordras för undervisningens anordnande i enlighet med de nya studieordningarna. Dock bör viss tjänst inrättas tidigare, om den är erforderlig med hänsyn till det omedelbara behovet av förstärkning av lärarorganisationen. Åtgärder har redan vidtagits i denna riktning. Som jag tidigare nämnt har två precepturer inrättats vid de juridiska fakulteterna från och med budgetåret 1956/57. I årets statsverksproposition har föreslagits inrättandet av ytterligare två precepturer. Innehavaren av professuren i statsrätt och förvaltningsrätt vid Stockholms högskola svarar f. n. för två examensämnen. Med hänsyn till det stora antalet lärjungar vid högskolans stats- och rättsvetenskapliga avdelning synes motiverat, att den föreslagna precepturen i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt, inrättas redan från och med budgetåret 1958/59. I ämnet statskunskap har antalet studerande ökat avsevärt under de senare åren. Även de föreslagna nya befattningarna som biträdande lärare i detta ämne bör därför inrättas redan från och med nämnda budgetår.

Med utgångspunkt i vad jag anfört i det föregående föreslår jag, att personalorganisationen vid de olika fakulteterna successivt utbygges i enlighet med det tidsschema, som angives i efterföljande sammanställning. I denna har för överskådlighets skull även medtagits tjänster, som inrättats från och med budgetåret 1956/57 eller föreslagits skola inrättas från och med budgetåret 1957/58.

De nya ordinarie lärartjänsterna bör kunna ledigförklaras vid sådan tidpunkt, att tillsättningsförfarandet kan vara avslutat vid ingången av det budgetår, då vederbörande tjänst skall inrättas enligt det föreslagna tidsschemat för personalorganisationens successiva utbyggnad. Därest riksdagen ej framställer någon erinran däremot, torde Kungl. Maj:t få medgiva att här avsedda tjänster må ledigförklaras i förväg i enlighet med vad jag nyss angivit.

Det torde böra ankomma på vederbörande fakultet att i sina årliga anslagsäskanden föreslå den ökning av kursanslaget inom den av mig förordade ramen, som fakulteten anser erforderlig för nästföljande budgetår för att undervisningen skall kunna anordnas enligt de nya studieordning-

Tidsschema för personalorganisationens utbyggnad

	Budgetår					
	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62
Lunds universitet						
<i>Juridiska fakulteten</i>						
1 professor i allmän rättslära						1
2 preceptorer i civilrätt		1				1
1 preceptor i offentlig rätt					1	
1 preceptor i nationalekonomi			1			
1 biträdande lärare i rättskunskap			1			
2 förste assistenter			1			1
1 förste amanuens					1	
2 andre amanuenser			1	1		
2 kontorsbiträden				1	1	
<i>Humanistiska fakulteten</i>						
1 professor i företagsekonomi			1			
1 biträdande lärare i företags- ekonomi			1			
1 biträdande lärare i statistik			1			
1 biträdande lärare i statskunskap			1			
1 förste assistent i företagsekonomi			1			
Göteborgs universitet						
<i>Filosofiska fakulteten</i>						
1 biträdande lärare i statskunskap			1			
Stockholms högskola						
<i>Stats- och rättsvetenskapliga avdelningen</i>						
1 professor i allmän rättslära						1
1 professor i finansrätt med finans- vetenskap					1	
3 preceptorer i civilrätt		1		1		1
1 preceptor i processrätt				1		
1 preceptor i offentlig rätt särskilt socialvårdsrätt			1			
1 preceptor i straffrätt	1					
1 biträdande lärare i national- ekonomi			1			
1 biträdande lärare i företags- ekonomi			1			
2 förste assistenter			1			1
1 andre assistent					1	
2 förste amanuenser			1	1		
2 andre amanuenser			1		1	
2 kanslibiträden			1		1	
2 kontorsbiträden				1		1
<i>Humanistiska avdelningen</i>						
1 biträdande lärare i statistik			1			
1 biträdande lärare i statskunskap			1			

	Budgetår					
	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1061/62
Uppsala universitet						
<i>Juridiska fakulteten</i>						
1 professor i allmän rättslära						1
2 preceptorer i civilrätt	1					1
1 preceptor i offentlig rätt					1	
1 preceptor i nationalekonomi			1			
2 förste assistenter			1			1
1 förste amanuens					1	
2 andre amanuenser			1	1		
1 kanslibitråde			1			
2 kontorsbiträden				1	1	
<i>Humanistiska fakulteten</i>						
1 professor i företagsekonomi			1			
1 biträdande lärare i företags- ekonomi			1			
1 biträdande lärare i statistik			1			
1 biträdande lärare i statskunskp ..			1			
1 förste assistent i företagsekonomi			1			

arna. Detsamma bör gälla beträffande de förordade medelsanvisningarna till reseersättningarna.

De föreslagna engångsanslagen bör ställas till förfogande budgetåret 1958/59.

Den sammanlagda årliga kostnadsökningen i anledning av utbildningsreformen kan, sedan denna helt genomförts, beräknas till i avrundat tal 1 220 000 kronor. Vidare erfordras engångsanslag å tillhoppa 80 000 kronor.

Utskottet

En omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen har länge ansetts nödvändig och Kungl. Maj:ts föreliggande förslag i propositionen nr 86 har föregåtts av ett omfattande utredningsarbete. Reformförslaget har, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, bl. a. utarbetats av 1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen samt av universitetskanslern. Slutligen har två inom ecklesiastikdepartementet särskilt tillkallade utredningsmän verkställt en översyn av de sålunda framkomna förslagen.

I propositionen föreslås, att följande grundläggande juridiska och samhällsvetenskapliga examina skall finnas, nämligen en juridisk examen, juris kandidatexamen, en examen avseende en kombinerad juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning, nämligen hittillsvarande statsvetenskaplig-juridisk examen i fortsättningen benämnd juridisk-samhällsvetenskaplig examen

samt en med dessa likvärdig på samhällsvetenskapliga studier inriktad examen, nämligen hittillsvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen i fortsättningen benämnd filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. För genomförande av utbildningsreformen föreslås en betydande utbyggnad av personalorganisationen främst vid de juridiska fakulteterna.

Enighet har under förarbetena rått därom, att juris kandidatexamen alltjämt bör vara en till sammansättningen väsentligen standardiserad examen med en studietid enligt studieplanen av oförändrat fyra och ett halvt år. Samtidigt har starkt understrukits att större utrymme än för närvarande bör beredas inom denna examens ram för övningar syftande till metodisk och principiell behärskning av rättsligt material samt att ökad vikt bör läggas på samhällsvetenskapligt studium. Departementschefen har anslutit sig till denna målsättning och beträffande den juridiska utbildningens inriktning framhållit bl. a., att denna bör anordnas så att den studerande skall lära sig, hur han på egen hand skall kunna skaffa sig kännedom om det riktiga innehållet i lagar och andra författningar jämte rättspraxis på olika områden. Undervisningen bör enligt departementschefen läggas så, att de vetenskapliga momenten ägnas större uppmärksamhet än hittills och att träning i juridisk metod gives större plats på studieschemat. Ges utbildningen denna uppläggning, kommer kravet på minneskunskaper att begränsas.

Vad angår önskemålet om ett ökat samhällsvetenskapligt inslag i den juridiska utbildningen anför departementschefen, att det är av väsentlig betydelse att juristen äger insikter om samhället och dess institutioner, varför det samhällsvetenskapliga studiet bör syfta till att öppna blicken för sammanhanget mellan rättsreglerna samt sociala, ekonomiska och politiska faktorer.

I propositionen föreslås, att omläggningen skall ske i huvudsaklig överensstämmelse med universitetskanslerns förslag med de jämkningar däri som förordats av utredningsmännen. Vad angår utbildningen i de juridiska ämnena innebär sålunda propositionens förslag att studietiden för de olika ämnena bestämmas så, att utrymme lämnas även för mer kvalificerade moment samt att utbildningen avrundas med studier i allmän rättslära och en termins tillämpade studier inom ett begränsat ämnesområde. Det samhällsvetenskapliga inslaget i juris kandidatexamen föreslås skola omfatta bl. a. en inledande orientering samt en termins studier i samhälls- och företags ekonomi.

Utskottet kan helt ansluta sig till den av departementschefen förordade uppläggnings av juristutbildningen och finner det särskilt betydelsefullt, att utbildningen anordnas så, att de studerande i vidare mån än vad nu är fallet tränas att lösa sådana problem, som förekommer i praktisk juridisk verksamhet, samt att den blivande juristen erhåller en god samhällsveten-

skaplig orientering. Utskottet tillstyrker sålunda, att den juridiska utbildningen ordnas enligt de huvudsakliga grunder, som departementschefen angivit.

Nuvarande statsvetenskaplig-juridisk och statsvetenskaplig-filosofisk examen tillkom år 1935. Under utredningsarbetet har skilda uppfattningar uttalats om behovet av en kombinerad juridisk och samhällsvetenskaplig examen. Därvid har särskilt framhållits, att förvaltningen har behov av tjänstemän, som är skolade att tillämpa författningar och att verkställa utredningar inom skilda samhällsområden. Med erkännande av detta förvaltningens behov har å andra sidan hävdats, att en juris kandidatexamen, vari skulle ingå ett större mått av samhällsvetenskaplig utbildning än för närvarande, skulle vara ägnad att i huvudsak fylla detta behov. Departementschefen har för sin del funnit att en kombinerad juridisk-samhällsvetenskaplig examen är värdefull för tjänstemän inom bl. a. statsförvaltningen och att — även om i juris kandidatexamen inrymmes ett samhällsvetenskapligt inslag — denna examen icke kommer att ge den studerande en verklig utbildning i samhällsvetenskaplig metod. En examen innebärande en mera omfattande samhällsvetenskaplig utbildning finner departementschefen vara en viktig utbildningsform särskilt för tjänstemän med arbetsuppgifter på det ekonomiskt-administrativa planet. Departementschefen förordar sålunda en juridisk-samhällsvetenskaplig examen, där den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen ingår som likvärdiga och varandra stödjande element. I propositionen föreslås, att den förordade juridisk-samhällsvetenskapliga examen skall erhålla i huvudsak den utformning utredningsmännen föreslagit. Denna examen skall i likhet med juris kandidatexamen vara standardiserad. De juridiska studierna föreslås skola omfatta — förutom den propeudeutiska kursen — civilrätt, processrätt, offentlig rätt och finansrätt. Som samhällsvetenskapliga ämnen skall ingå nationalekonomi, statistik, statskunskap och företagsekonomi. Som avslutning på studierna föreslås tillämpade studier i antingen ett juridiskt ämne eller dylikt ämne med anknytning till samhällsvetenskapligt ämne. Studietiden för denna examen beräknas till fyra och ett halvt år, vilket innebär en ökning i jämförelse med studietiden för nuvarande examen med en termin. Tiden fördelas ungefär lika mellan juridik och samhällsvetenskap.

Utskottet finner det önskvärt, att olika utbildningsvägar öppnas för blivande tjänstemän inom förvaltningen. Såsom departementschefen framhåller torde tjänster i statsförvaltningen jämväl i fortsättningen komma att i stor utsträckning rekryteras med juris kandidater. Samhällsutvecklingen har likväl medfört ett behov även av tjänstemän med juridisk skolning som samtidigt har grundlig samhällsvetenskaplig utbildning. Utskottet tillstyrker för den skull, att den nuvarande statsvetenskaplig-juridiska examen modifieras i enlighet med de huvudgrunder departementschefen angivit.

Nuvarande statsvetenskaplig-filosofisk examen åsyftar en rent samhällsvetenskaplig utbildning. Kommittén, kanslern och utredningsmännen har ansett att en sådan examen alltjämt bör finnas, och i propositionen föreslås, att denna examen omlägges att omfatta en studieperiod med obligatoriskt innehåll och en period, under vilken den studerande skall äga att välja mellan vissa ämnen. Departementschefen har framhållit, att denna examen ger möjlighet till specialisering på något eller några samhällsvetenskapliga ämnen. Den föreslagna examen bör enligt departementschefen kunna tillgodose det behov av samhällsvetenskapligt orienterade utredningsspecialister, som föreligger inom statsförvaltningen, de större kommunerna och näringslivet. Examens kärna skall vara densamma som den samhällsvetenskapliga delen av juridisk-samhällsvetenskaplig examen, d. v. s. studier för två betyg i nationalekonomi, ett betyg i statistik och ett betyg i statskunskap samt en halvterminkurs i företagsekonomi. Därjämte ingår som ett obligatoriskt led den propedeutiska kursen i juridik. Studietiden skall enligt studieplanen utgöra fyra år eller samma tid som för närvarande högst må beräknas för statsvetenskaplig-filosofisk examen. Utredningsmännen föreslår, att examensämnena skall vara de hittillsvarande samhällsvetenskapliga ämnena nationalekonomi, statistik, statskunskap, sociologi och ekonomisk historia. Därjämte skulle enligt utredningsmännen som nya samhällsvetenskapliga ämnen tillkomma: företagsekonomi, kulturgeografi och allmän rättsvetenskap. Såsom examensämnena skall likaledes kunna väljas matematik och historia.

I motionen II: 536 har hemställts, att i denna examen måtte ingå en kurs på en halv termin i kulturgeografi samt att kursen i företagsekonomi måtte utbyggas till en ett-betygskurs. Motionären har betonat att en rätt förståelse av samhällsutvecklingen och näringslivet förutsätter kunskaper inom kulturgeografi och att de studerande, som kommer att avlägga denna examen, i stor utsträckning kommer att syssla med ekonomiska frågor inom förvaltningen och näringslivet, varför det är angeläget med ökade kunskaper i företagsekonomi.

Behovet av utredningsspecialister med en grundlig samhällsvetenskaplig skolning är uppenbart och utskottet finner i likhet med departementschefen synnerligen viktigt, att en lämplig utbildningsväg skapas för sådana specialister. Vad angår den konkreta utformningen av den föreslagna filosofisk-samhällsvetenskapliga examen finner utskottet, att de huvudgrunder departementschefen angivit innebär en ändamålsenlig avvägning. Beträffande de frågor, som berörts i motionen II: 536, anser utskottet att kunskaper i kulturgeografi i och för sig är av stort värde. Enligt det förslag av utredningsmännen som ligger till grund för propositionen, skall vissa avsnitt av kulturgeografi ingå i ämnet nationalekonomi. Utskottet vill också framhålla möjligheten för den studerande att välja kulturgeografi som stu-

dieämne i den senare delen av examen. Den företagsekonomiska utbildningen föreslås i examen skola obligatoriskt omfatta en halv termin. Det är antagligt att en stor grupp av de studerande kommer att medtaga företagsekonomi som valfritt ämne i examen. Ett tillgodoseende av motionärens önskemål skulle innebära en förlängning av studietiden med en termin. Med hänsyn till det anförda finner sig utskottet icke böra tillstyrka förevarande motion.

Utformas de tre examina på sätt i propositionen föreslagits och utskottet nu tillstyrkt möjliggöres en samordning av studieplanerna genom att en viss del av studiestoffet och därmed undervisningen blir gemensam. Departementschefen har framhållit, att samordningen erbjuder stora fördelar för den enskilde studerande därigenom att yrkesvalet underlättas, om den studerande en tid kan hålla flera alternativ öppna och om han utan tidsförlust kan övergå från studierna för en examen till studierna för en annan. Utskottet finner denna uppläggning av utbildningsvägarna mycket betydelsefull och vill därjämte uttala sin anslutning till departementschefens förslag, att undervisningen i varje ämne ordnas så att den studerande kan påbörja studierna i ämnet antingen höst- eller vårtermin. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka, att den framlagda studieplanen för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen icke utesluter, att den studerande som önskar förvärva högre betyg än minimibetyget i statistik eller i statskunskap bedriver dessa studier i omedelbar anslutning till ettbetygstudiet.

Utskottet vill starkt understryka vad departementschefen anfört därom, att samordning av undervisningen för de olika examina är önskvärd från synpunkten, att lärarorganisationen därigenom kan utnyttjas mera effektivt och kostnaderna för undervisningen bli lägre än eljest skulle ha blivit fallet.

Under förarbetena har avvisats tanken, att en spärr skulle införas för tillträde till studierna. Departementschefen har uttalat, att spärr för tillträde till universitetsstudier bör ifrågakomma endast i de fall, då detta är nödvändigt med hänsyn till lokalutrymmen, utrustning och lärarpersonal. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning. Det är dock angeläget att genom yrkesvägledning nå en anpassning av tillgången efter behovet. I likhet med departementschefen vill utskottet betona vikten av att yrkesvägledningen grundas på tillförlitliga prognoser av arbetsmarknaden vid den tidpunkt, då den nyinskrivne kan väntas träda ut i förvärvslivet.

En omläggning av utbildningen enligt de i propositionen föreslagna, av utskottet ovan tillstyrkta grunderna förutsätter en betydande utbyggnad av personalorganisationen främst inom de juridiska fakulteterna.

Propositionens förslag till förstärkning av de juridiska fakulteternas personalorganisation innebär inrättande av sammanlagt 4 professors- och 10 preceptorsbefattningar, 3 befattningar som biträdande lärare, 17 assistent- och amanuensbefattningar samt 9 kanslibiträdes- och kontorsbiträ-

desbefattningar. Därjämte må erinras om att fyra precepturer — i avvaktan på utbildningsreformens genomförande — redan inrättats eller beslutats av riksdagen. Departementschefen har ansett, att en större del av undervisningen än som förutsatts av de utredande instanserna bör kunna anförtros åt praktiskt verksamma jurister och med hänsyn därtill förordat, att de nu utgående kursanslagen till de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm höjes med resp. 20 800, 14 300 och 32 700 kronor, vartill kommer anslag om sammanlagt 5 500 kronor till fakulteterna i Uppsala och Lund för bestridande av reseersättningar till särskilda lärare bosatta å annan ort.

Den i propositionen förordade utbyggnaden av lärarorganisationen innebär bl. a. att vid de juridiska fakulteterna en för dessa helt ny kategori av lärartjänster, precepturer, tillskapas. En preceptor skall äga hög vetenskaplig kompetens, och med hans tjänst är förenad såväl åliggande att bedriva vetenskaplig forskning som skyldighet att svara för undervisning och examination. Både kommittén och universitetskanslern har ansett en av de mest angelägna åtgärderna vara att inrätta ordinarie lärarbefattningar av denna typ vid sidan av professorerna. Departementschefen har anslutit sig till denna uppfattning och därvid erinrat om att undervisningen efter det propedeutiska stadiet bör såsom kommittén understrukit ligga på en vetenskaplig nivå samt att det åsyftade undervisningsbehovet enligt kommitténs mening icke torde kunna tillgodoses genom anlitande av docenter eller biträdande lärare.

I de likalydande motionerna I: 433 och II: 543 har vissa erinringar framförts mot inrättande av denna typ av lärartjänster. Motionärerna har bl. a. ifrågasatt om det med hänsyn till rådande arbetsmarknadsförhållanden för så kvalificerad juridisk arbetskraft, varom här är fråga, blir möjligt att besätta dessa tjänster med kompetenta krafter samt uttalat farhågor för en kvalitativ försämring inom de juridiska fakulteterna.

Utskottet finner att för den planerade undervisningen behov föreligger av ordinarie lärare vid sidan av professorerna och anser att de föreslagna precepturerna, vilka närmast är att jämföra med t. ex. laboratorerna inom de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna, är lämpliga befattningar. De farhågor som uttalats av motionärerna synes utskottet överdrivna, och utskottet tillstyrker i princip att precepturer inrättas vid de juridiska fakulteterna.

I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542 har invändningar framförts mot den omfattning i vilken departementschefen förutsatt, att praktiskt verksamma jurister skall anlitas för den teoretiska undervisningen. Utbildningsreformen kan enligt motionärerna sättas i fara, om icke den ordinarie undervisningens behov i de väsentliga delarna tillgodoses genom ordinarie lärare. Motionärerna har därvid erinrat om önskvärdheten av att

läraren genom egen forskning får den systematiska överblicken över sitt undervisningsområde.

Frågan hur undervisningen skall fördelas mellan vetenskapligt skolade, fast anställda lärare och praktiker måste bedömas för varje ämne för sig, och utskottet anser sig ha anledning förvänta, att professorerna envar för sitt ämnesområde beaktar utbildningens krav och att undervisningen fördelas därefter. Utskottet ansluter sig sålunda i princip till departementschefens allmänna utformning av lärarorganisationen i denna del. Beträffande behovet av lärartjänster i de enskilda ämnena återkommer utskottet i det följande.

Såsom underlag för den av departementschefen förordade lärarorganisationen och kursanslagen ligger av utredningsmännen gjorda detaljerade beräkningar. Dessa bygger på i propositionen intagna, i den föregående redogörelsen återgivna antaganden rörande det blivande antalet årligen avlagda examina, vilka uppskattats till i vardera Uppsala och Lund 65 juris-kandidatexamina och 15 juridisk-samhällsvetenskapliga examina samt i Stockholm 105 juris-kandidatexamina och 30 juridisk-samhällsvetenskapliga examina. Enligt vad utskottet erfarit synes dessa antaganden ha bekräftats för innevarande läsår vad angår Uppsala och Lund, där antalet nyinskrivna vid de juridiska fakulteterna uppgått till 68 resp. 69 (siffrorna avser ingången av maj månad). Utvecklingen vid Stockholms högskola har däremot enligt inhämtade uppgifter under nuvarande läsår helt avvikit från de förenämnda beräkningarna, i det att antalet nyinskrivna vid den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid maj månads ingång uppgått till 218. Skulle det visa sig att denna ökning icke är enbart tillfällig, är det enligt utskottets mening nödvändigt att Kungl. Maj:t vid sin prövning av högskolans budgetäskanden för de närmast kommande budgetåren upptager frågan om lärarorganisationen vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen till ny prövning.

Utskottet upptager nu till behandling de i propositionen föreslagna lärarbefattningarna jämte de motionsyrkanden som anknyter därtill.

Departementschefen förordar inrättandet av tre professorer i allmän rättslära, därav en vid varje juridisk fakultet. Dessa professorer skall ha rent juridisk karaktär med ämnesrådets tyngdpunkt förlagd till de för alla rättsområden gemensamma metodfrågorna. Med hänsyn till att dessa professorer avser ett av de viktigaste ämnena i den blivande juris kandidatexamen tillstyrker utskottet deras inrättande.

Finansrätt och finansvetenskap företrädes i Lund av en professur och i Uppsala kommer professuren i nationalekonomi med finansrätt att vid nuvarande innehavares avgång förändras till en professur i finansrätt med finansvetenskap. I Stockholm saknas en särskild professur i ämnet, och departementschefen föreslår därför inrättandet av en dylik professur.

I de likalydande motionerna I:433 och II:543 har hemställts, att ytterligare en ordinarie lärartjänst i finansrätt inrättas i Stockholm samt att förhandlingar om så erfordras upptages med handelshögskolan i Stockholm för delning av kostnaderna för denna tjänst. Till stöd för yrkandet hänvisas till bl. a. undervisnings- och forskningsbehovet.

Utskottet tillstyrker inrättandet av en professur i finansrätt med finansvetenskap vid Stockholms högskola. Huruvida behov föreligger av ytterligare en ordinarie lärartjänst i ämnet vid Stockholms högskola torde komma under bedömning, därest frågan om lärarorganisationen vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen under den betingelse utskottet ovan angivit blir föremål för ny prövning. Utskottet finner sig icke kunna tillstyrka motionärernas yrkande i denna del, utan avstyrker bifall till detsamma.

I propositionen föreslås, att professuren i civilrätt jämte finansrätt vid Stockholms högskola ändras till att avse professur i ämnet civilrätt från och med den dag, då den nya professuren i finansrätt med finansvetenskap erhåller sin första ordinarie innehavare. För att arbetsrätten skall tillgodoses i vidare mån än som nu är fallet har departementschefen förordnat, att en av de nuvarande professurerna i civilrätt vid Stockholms högskola ändras till att avse professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt. Därjämte föreslås i propositionen inrättandet av fyra precepturer i civilrätt, en i Uppsala och en i Lund samt två i Stockholm.

Yrkande om inrättande av en ny professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt, vid Stockholms högskola har framförts i de likalydande motionerna I: 429 och II: 542 samt i de likalydande motionerna I: 433 och II: 543. I förstnämnda motioner har därjämte hemställts om inrättande av ytterligare två precepturer i civilrätt, en i Uppsala och en i Lund. Motionärerna har framhållit, att propositionens förslag innebär en försvagning av ämnet civilrätt vid Stockholms högskola. Vidare har erinrats om att under utredningsarbetet enighet rått om behovet av en professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt, vid Stockholms högskola. Vad angår de i motionerna I: 429 och II: 542 yrkade precepturerna har hänvisning skett till undervisningsbehovet.

Som nämnts torde frågan om personalorganisationen vid Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga avdelning komma under förnyad prövning. Under sådana förhållanden synes det utskottet lämpligast att frågan om en specialisering av en av de å ordinarie stat uppförda professurerna i civilrätt får anstå. Av samma grund avstyrker utskottet bifall till det motionsvis framförda yrkandet om inrättande av en ny professur i civilrätt, särskilt arbetsrätt. Utskottet tillstyrker det i propositionen framlagda förslaget om inrättandet av fyra precepturer i civilrätt. De i motionerna I: 429 och II: 542 därutöver föreslagna preceptu-

rerna i civilrätt i Uppsala och Lund har utskottet icke funnit oundgängliga, varför motionärernas yrkande avstyrkes även i denna del. Den i propositionen föreslagna ändringen av professuren i civilrätt jämte finansrätt tillstyrkes.

Under förarbetena har frågan om en förstärkning av undervisning och forskning inom socialvårdsrätten ingående övervägts. Kommittén, kanslern och utredningsmännen har förordat inrättandet av en professur vid Stockholms högskola, som skulle särskilt avse detta ämnesområde. Departementschefen har funnit sig böra tillgodose syftet att stärka socialvårdsrätten genom inrättandet av en preceptur vid Stockholms högskola i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt.

I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542 har under framhållande av socialvårdsrättens stora betydelse hemställts om inrättande av en professur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt, vid Stockholms högskola. I samma motioner yrkas en preceptur i offentlig rätt. Jämväl i de likalydande motionerna I:433 och II:543 framföres yrkande om en professur i offentlig rätt, särskilt socialvårdsrätt.

Den omprövning av lärarbehovet vid Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga avdelning, som under angiven betingelse bör komma till stånd, torde även böra avse frågan om behovet av ytterligare lärartjänst inom berörda ämnesområde. Utskottet finner i likhet med vad som nyss anförts i en motsvarande fråga det icke lämpligt att nu genomföra en specialisering av en viss tjänst. Utskottet förordar därför att den i propositionen föreslagna precepturen vid Stockholms högskola skall avse offentlig rätt. Under hänvisning till det nu anförda avstyrker utskottet bifall till de i motionerna framställda, nu berörda yrkandena.

Utskottet tillstyrker inrättandet av de i propositionen föreslagna preceptorerna i offentlig rätt i Uppsala och i Lund samt i processrätt i Stockholm.

Tidigare har nämnts, att den nuvarande professuren i nationalekonomi med finansrätt vid juridiska fakulteten i Uppsala skall ändras till en professur i finansrätt med finansvetenskap vid den nuvarande innehavarens avgång. Vid den juridiska fakulteten i Lund finns icke någon ordinarie lärartjänst i nationalekonomi. Enligt den nya studieordningen skall samhällsekonomi studeras under ungefär en halv termin i juris kandidatexamen. Den studerande skall också under vissa betingelser kunna inrikta sina tillämpade studier på detta ämnesområde. Departementschefen finner en ordinarie lärartjänst erforderlig vid vardera av fakulteterna i Uppsala och Lund. Med hänsyn till att ämnet nationalekonomi finnes representerat i såväl Uppsala som Lund av en professur vid den humanistiska fakulteten har departementschefen ansett att de nya tjänsterna kan hänföras till preceptorsgraden.

I de likalydande motionerna I: 427 och II: 538 har hemställts, att de före-

slagna nya ordinarie tjänsterna i nationalekonomi i Uppsala och Lund skall utformas såsom professurer i »sammhällsekonomi, särskilt ekonomisk politik och socialpolitik». Motionärerna har till stöd för sitt yrkande anfört bl. a., att propositionens förslag icke ens tillnärmelsevis innebär den upprustning av undervisnings- och forskningsmöjligheterna, som de förberedande instanserna ansett nödvändig. Vidare uttalas farhågor för att det skulle bli svårt att besätta tjänsterna med personer med hög kompetens om tjänsterna göres till precepturer.

Av utredningsmännens beräkningar rörande lärarbehovet vid de juridiska fakulteterna framgår att den ordinarie lärare i nationalekonomi, som skulle placeras i den juridiska fakulteten i Uppsala (Lund), skulle fullgöra ungefär hälften av sin undervisningsskyldighet inom den humanistiska fakulteten. Som departementschefen framhållit är ämnet nationalekonomi i Uppsala och Lund företrätt av en professor, vars tjänst placerats inom den humanistiska fakulteten. Utskottet finner därför i likhet med departementschefen, att de nya lärartjänsterna bör vara precepturer. Utskottet avstyrker bifall till motionärernas förslag.

Yrkande om inrättande av en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet samt om principbeslut angående inrättande av en professur i samma ämne vid Lunds universitet framföres såväl i de likalydande motionerna I: 428 och II: 537 som i de likalydande motionerna I: 433 och II: 543. Motionärerna har hänvisat till vad som förekommit i samband med att riksdagen år 1938 fattat principbeslut om inrättande av en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet. Därjämte har i motionerna understrukits det ökade behovet av forskning och undervisning i de inom den internationella rätten fallande ämnesområdena, folkrätt och internationell privaträtt. Uttalanden av samma innebörd har gjorts jämväl i de likalydande motionerna I: 429 och II: 542.

Utskottet får i anledning av förevarande yrkanden erinra om att såsom universitetskanslern framhållit de föreslagna professurerna icke är oundgängligen nödvändiga för undervisningen. Departementschefen har på grund härav och då ämnet sedan år 1947 är särskilt företrätt vid Stockholms högskola genom Carl Lindhagens professur i internationell rätt icke ansett sig kunna tillstyrka framförda förslag till nya professurer i ämnet. För det mellanfolkliga samarbetet skulle det vara av värde att vårt land finge större resurser beträffande forskning och undervisning i internationell rätt. Av de skäl som anförts av departementschefen finner utskottet sig likväl icke kunna tillstyrka de i motionerna gjorda yrkandena.

Samtliga förberedande instanser förordar inrättandet av en professur i kriminologi vid Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga avdelning. Enligt utredningsmännens förslag bör till professuren knytas en

särskild institution. Departementschefen har vid sin granskning funnit att undervisningen för juris kandidatexamen icke nödvändigt förutsätter inrättandet av en professur och därför icke ansett sig böra framlägga förslag i ärendet. Att brottets orsaker och närliggande spörsmål blir föremål för intensivare forskning är enligt departementschefen mycket angeläget. Frågan om inrättandet av en professur i kriminologi bör därför enligt departementschefen upptagas till prövning i samband med behandlingen av Stockholms högskolas ordinarie petita.

Yrkande att riksdagen måtte fatta beslut om inrättande av en professur i kriminologi vid Stockholms högskola fr. o. m. budgetåret 1958/59 har framförts i de likalydande motionerna I: 423 och II: 532. I de likalydande motionerna I: 426 och II: 539 har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära förslag om inrättande fr. o. m. budgetåret 1958/59 av en professur i kriminologi vid Stockholms högskola. Därjämte har i samtliga nu nämnda motioner hemställts, att till professuren skall knytas en institution. Motionärerna har åberopat bl. a. de skäl för en sådan professur, vilka framförts av beredningsutskottet vid 1955 och 1956 års riksdagar. Vidare har erinrats om en interpellation av herr Munktell den 9 februari 1954 och chefens för justitiedepartementet svar å densamma.

Utskottet vill för sin del starkt understryka vikten av forskning och undervisning inom kriminologien. Med hänsyn till anförda tidigare uttalanden förutsätter utskottet, att denna fråga snarast bringas till sin lösning. Utskottet har fördenskull icke ansett sig böra ansluta sig till de motionsvis framförda yrkandena.

I motionen II: 533 yrkas, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till inrättande av en professur i funktionell rättsvetenskap i Lund eller i Stockholm. I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542 har hemställts, att riksdagen måtte göra framställning till Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för tillgodoseende av undervisning och forskning inom ämnet allmän rättsvetenskap. Därvid bör enligt motionärerna särskilt beaktas hur undervisningen lämpligen skall anordnas vid Göteborgs universitet.

Utskottet vill erinra om att utskottet tidigare tillstyrkt inrättandet av tre professorer i allmän rättslära, ett ämne med tyngdpunkten förlagd till de för alla rättsområden gemensamma metodfrågorna. Som departementschefen framhållit skall enligt utredningsmännens förslag allmän rättsvetenskap ingå som ett valfritt ämne i filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Utredningsmännen har icke ansett sig kunna förorda särskilda tjänster i detta valfria ämne med tanke på det begränsade antalet studerande för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen. Det har i stället förutsatts, att någon eller några av de juridiska fakulteternas lärare skall anslå en del av sin

undervisning till detta ämne. Detta innebär, att de i motionen II: 533 åsyftade frågeställningarna kommer att vid undervisningen bli behandlade i möjlig mån. Det är att antaga, att den rättsvetenskapliga forskningen i framtiden i större utsträckning än hittills kommer att inriktas på för rätts- och samhällsvetenskap gemensamma problem. Frågan om särskilda professurer vid sidan av professurerna i allmän rättslära kan därför komma i ett annat läge. Med hänsyn härtill finner utskottet anledning saknas för riksdagen att såsom i motionerna I:429 och II:542 samt II:533 påyrkats i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet.

I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542 samt i de likalydande motionerna I: 433 och II: 543 hemställs i anslutning till utredningsmännens förslag om inrättande av två precepturer gemensamma för ämnena straff- och processrätt, den ena vid juridiska fakulteten i Uppsala och den andra vid juridiska fakulteten i Lund. Som förut framhållits skall undervisningen vid de juridiska fakulteterna fördelas mellan vetenskapligt skolade fast anställda lärare och praktiker. Hur stor del av undervisningen som i varje särskilt ämne bör läggas på praktiker kan med säkerhet bedömas först sedan någon tids erfarenhet av den förordade anordningen vunnits. Utskottet avstyrker de nu berörda i motionerna framförda yrkandena.

I de likalydande motionerna I:433 och II:543 har hemställts, att vid varje fakultet inrättas en forskningsdocentur. Motionärerna hänvisar till universitetskanslerns förslag. Nuvarande forskardocentbefattningar är icke anknutna till särskild fakultet. Frågan om ytterligare befattningar av denna typ bör därför prövas i ett vidare sammanhang. Utskottet avstyrker förty vad motionärerna i berörda hänseende hemställt.

Vad av departementschefen föreslagits rörande inrättande vid de juridiska fakulteterna av befattningar som biträdande lärare, assistent och som amanuens tillstyrkes av utskottet.

I propositionen föreslås vidare, att vid de juridiska fakulteterna inrättas 3 kanslibiträdesbefattningar och 6 kontorsbiträdesbefattningar. I motionerna I: 429 och II: 542 har yrkats inrättande av ytterligare 1 kanslibiträdestjänst vid juridiska fakulteten i Lund och av 6 kontorsbiträdestjänster lika fördelade på de olika fakulteterna. Såvitt utskottet kan bedöma är den av Kungl. Maj:t föreslagna organisationen i denna del tillräcklig, varför utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker bifall till motionerna I: 249 och II: 542, såvitt nu är i fråga.

Utskottet har ingenting att invända mot departementschefens beräkningar av erforderliga kursanslag, anslag för reseersättning och engångsanslag.

Som utskottet förut anfört har vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm under det sista läsåret inskrivits 218 nya elever. Enligt de beräkningar av lärarorganisationen, som ligger till grund för propositionen, skulle vid avdelningen årligen utexamineras 105 juris kandidater och

30 juris politices magistrar. Under de senaste fyra läsåren har antalet nyinskrivna varit i medeltal 130. Även om den föreslagna organisationen får anses vara i viss mån elastisk, har grunden för beräkningarna sålunda förändrats. Skulle höstterminens inskrivningssiffror antyda att ökningen av antalet studerande icke är enbart tillfällig, måste såsom utskottet redan angivit frågan om lärarorganisationen vid Stockholms stats- och rättsvetenskapliga avdelning upptagas till ny prövning.

Utskottet hemställer, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att under angiven betingelse frågan om lärarorganisationen vid den nämnda avdelningen upptages till prövning i samband med bedömandet av högskolans budgetäskanden för de närmast kommande budgetåren och att därvid även prövas de i olika motioner framförda yrkandena om inrättande av ytterligare lärartjänster vid avdelningen.

Såsom departementschefen påpekat har riksdagen år 1947 beslutat en allmän upprustning av undervisnings- och forskningsresurserna i de samhällsvetenskapliga ämnena. Jämväl därefter har efter beslut av riksdagen inrättats åtskilliga lärartjänster vid de humanistiska fakulteterna. Propositionen avser den ytterligare utbyggnad som ansetts oundgänglig för genomförandet av en omläggning av den samhällsvetenskapliga utbildningen.

I propositionen föreslås av anförda skäl inrättandet av två professorer i företagsekonomi, en vid vardera universitetet i Uppsala och Lund, samt två biträdande lärartjänster och två förste assistenttjänster i samma ämne, varav en av vardera befattningen i Uppsala och Lund. Vidare föreslås inrättandet av följande befattningar som biträdande lärare i statistik och statskunskap, nämligen vid humanistiska fakulteten i Uppsala en befattning i statistik och en i statskunskap, vid humanistiska fakulteten i Lund en befattning i statistik och en i statskunskap, vid filosofiska fakulteten i Göteborg en befattning i statskunskap samt vid humanistiska avdelningen i Stockholm en befattning i statistik och en i statskunskap.

Utskottet tillstyrker att dessa befattningar kommer till stånd.

Enligt utredningsmännens förslag skall för undervisningen i företagsekonomi vid universitetet i Göteborg och vid Stockholms högskola anlitas lärarkrafter från handelshögskolorna. I Göteborg har avsetts att undervisningen i dess helhet skall anordnas med hjälp av lärare vid handelshögskolan därstädes. Vid Stockholms högskola skall undervisningen i den obligatoriska kursen till väsentlig del handhas av en biträdande lärare. För den mera kvalificerande undervisningen för två eller högre betyg har föreslagits att lärare vid handelshögskolan i Stockholm skall anlitas.

I skrivelse den 14 november 1956 anhöll utredningsmännen om handelshögskolans i Göteborg yttrande över den anordning av undervisningen i företagsekonomi, för vilken ovan redogjorts. Handelshögskolan har i svars-

skrivelse den 2 maj 1957 beträffande halvterminkursen i företagsekonomi anfört bl. a., att undervisning och examination av studerande vid Göteborgs universitet icke kan handhas av handelshögskolans lärare under annan förutsättning än att en förstärkning av handelshögskolans lärarkrafter äger rum. Med hänsyn till vad sålunda förekommit finner utskottet att frågan om handelshögskolans medverkan bör upptagas i samband med behandlingen av handelshögskolans budgetäskanden och utskottet förväntar att en lösning enligt utredningsmännens riktlinjer kommer att visa sig möjlig. Beträffande studier för två eller flera betyg i företagsekonomi anför handelshögskolan, att undervisning icke torde kunna anordnas på annat sätt än såsom en del av handelshögskolans egen undervisning och att antalet elever tills vidare bör omfatta högst fem. Det är önskvärt att studiet i ämnet icke skall utsträckas över längre tid än den i studieplanen förutsatta. Utskottet får i detta sammanhang erinra om att utskottet i likhet med departementschefen och de förberedande instanserna avvisat tanken på införandet av spärr för tillträde till juridiska och samhällsvetenskapliga studier, varför utskottet förutsätter att, därest det skulle visa sig att antalet platser icke är tillräckligt, frågan om handelshögskolans medverkan ånyo upptages till bedömande. Samma fråga angående det fria tillträdet har rests även i Stockholm. Handelshögskolan därstädes har nämligen meddelat att den ansett sig till en början böra stanna vid att medge särskild inträdesrätt åt högst tio studerande årligen.

I propositionen förordade anslag till de filosofiska fakulteterna, nämligen kursanslag, anslag till reseersättningar samt engångsanslag till företagsekonomiska institutioner, tillstyrkes av utskottet.

Utskottet tillstyrker, att de nya studieordningarna för juris kandidatexamen, juridisk-samhällsvetenskaplig examen och filosofisk-samhällsvetenskaplig examen skall som departementschefen föreslagit träda i tillämpning från och med läsåret 1958/59 samt att de i propositionen föreslagna personalförstärkningarna genomföres i den ordning som där förutsatts. Utskottet kan icke ansluta sig till vad som i denna fråga anförts i de likalydande motionerna I: 429 och II: 542.

Övriga i propositionen framlagda här ovan icke särskilt berörda förslag har icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I) att motionerna I: 423 och II: 532 ävensom I: 426 och II: 539, i den mån de icke blivit besvarade med vad utskottet anfört, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II) att motionerna I: 428 och II: 537 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III) att motionen II: 533 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV) att motionen II: 536 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V) att motionerna I: 429 och II: 542 ävensom I: 433 och II: 543 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

VI) att riksdagen må godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 februari 1957 förordade huvudsakliga grunder för omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen;

VII) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 538, godkänna av departementschefen förordade förändringar i personalorganisationen m. m. vid universiteten och Stockholms högskola, att successivt genomföras under loppet av fyra budgetår med början budgetåret 1958/59 med de ändringar som utskottet angivit i fråga om dels benämningen av en av professurerna i civilrätt vid den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola dels ock ämnesområdet för den nya precepturen i offentlig rätt vid samma högskola;

VIII) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande lärarorganisationen vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola.

Stockholm den 21 maj 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Karl Andersson, Ohlön, Näsström, Ivar Johansson, Einar Persson, Sundelin, Thun, Erik Svedberg, Pålsson, Holmqvist, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, Jacobsson och Mårtensson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, fröken Elmén, herrar Svensson i Alingsås, Gustafsson i Stockholm, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herrar Blidfors, Gustafsson i Skellefteå, fröken Karlsson, fröken Vinge, herrar Arvidson, Helén och Svensson i Stenkyrka.

Reservationer

1) av herrar *Ohlson, Sundelin, Jacobsson*, fröken *Elmén*, herr *Gustafsson* i Skellefteå, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett att

dels de två sista meningarna i det stycke på s. 67, som börjar med »I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542» och slutar med »framförda yrkandena», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Det är enligt utskottets mening tveksamt, om det är lämpligt att i den omfattning som i propositionen förutsatts anlita praktiskt verksamma jurister för undervisningen i dessa ämnen. Utskottet vill därför föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte till förnyad prövning upptaga frågan om den lämpligaste fördelningen av undervisningen mellan ordinarie lärare och praktiskt verksamma jurister, såvitt angår förevarande ämnen.»

dels ock utskottets hemställan under V. bort ha följande lydelse:

»V. att motionerna I: 429 och II: 542 ävensom I: 433 och II: 543 icke må föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet anfört angående fördelningen av undervisningen i straffrätt och processrätt mellan ordinarie lärare och praktiskt verksamma jurister;»

2) beträffande lärarorganisationen i nationalekonomi och företagsekonomi i Uppsala och Lund av herrar *Ohlson, Sundelin, Jacobsson*, fröken *Elmén*, herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Helén*, vilka ansett att utskottets hemställan under VII. bort ha följande lydelse:

»VII. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 427 och II: 538, godkänna av departementschefen förordade förändringar i personalorganisationen m. m. vid universiteten och Stockholms högskola, att successivt genomföras under loppet av fyra budgetår med början budgetåret 1958/59 med de ändringar som utskottet angivit i fråga om dels benämningen av en av professorerna i civilrätt vid den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola, dels ämnesområdet för den nya precepturen i offentlig rätt vid samma högskola, dels inrättande av två professorer i nationalekonomi vid de juridiska fakulteterna, en i Uppsala och en i Lund, i stället för de av Kungl. Maj:t därstädes föreslagna precepturerna i ämnet, dels ock inrättande av två precepturer i företagseko-

nomi vid de humanistiska fakulteterna, en i Uppsala och en i Lund, i stället för de av Kungl. Maj:t därstädes föreslagna professurerna i ämnet;»

3) beträffande forsknings- och undervisningsbehovet i internationell rätt av fröken *Vinge*.